

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

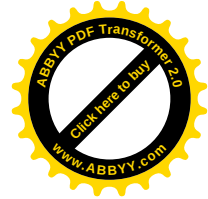
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Бондаренко О. О.

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ
КУЛЬТУРИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ**

навчально-методичний посібник
для керівників підрозділів з позанавчальної роботи
та органів студентського самоврядування

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2011

УДК 378.4.09(438)(075.9)

ББК 74.584(4ПОЛ)Я73

Б-81

Схвалено редакційно-видавничою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Рецензенти:

Огієнко О. І., доктор педагогічних наук, професор
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПНУ
Світайло Н. Д., кандидат філософських наук, доцент
Сумського державного університету

Бондаренко О.О.

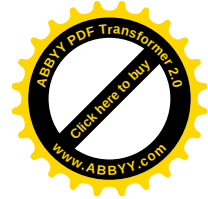
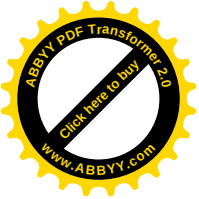
Б-81 Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури: досвід Польщі: навч.-метод. посіб. [для керівників підрозділів з позанавчальної роботи та органів студентського самоврядування] / О. О. Бондаренко. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 92 с.

Посібник містить відомості про діяльність університетських осередків культури в Польщі. Визначено сутність організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури, які конкретизовано у нормативно-правовому, культурологічному та соціально-педагогічному аспектах. Виявлено інноваційний потенціал діяльності університетських осередків культури в Польщі та окреслено можливості використання прогресивного досвіду польських університетів у практиці вітчизняних вишів.

Посібник може бути корисним для керівників позанавчальних підрозділів вищих навчальних закладів, організаторів культурно-дозвілдової діяльності студентської молоді та представників органів студентського самоврядування.

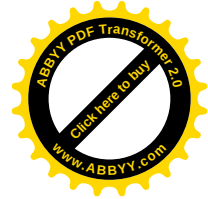
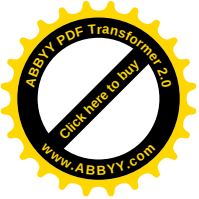
© О.О. Бондаренко, 2011

© Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2011

ЗМІСТ

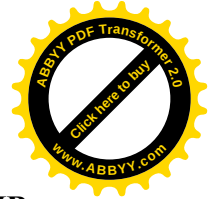
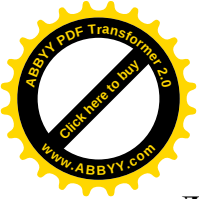
ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. ДІЯЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	5
1.1 Історичний аспект діяльності університетських осередків культури в Польщі.....	5
1.2. Сутність організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури	15
РОЗДІЛ 2. АСПЕКТНА КОНКРЕТИЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ В ПОЛЬЩІ	34
2.1. Нормативно-правовий та культурологічний аспекти організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі	34
2.2 Соціально-педагогічний аспект організаційно- педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі.....	53
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ.....	65
3.1 Інноваційний потенціал досвіду діяльності університетських осередків культури в Польщі	65
3.2. Використання досвіду діяльності університетських осередків культури Польщі у вітчизняних вишах	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	89

ПЕРЕДМОВА

Модернізація національної системи освіти, зумовлена її входженням до Європейського освітнього простору, вимагає пошуку інноваційних підходів до організації діяльності вітчизняних університетів. В умовах мультикультурності європейського середовища особливої актуальності набувають питання діалогу культур, розвитку міжнародних культурних зв'язків, обміну культурно-освітнім досвідом, вирішення яких можливо завдяки використанню інноваційних підходів до організації діяльності позанавчальних структурних підрозділів з урахуванням провідних педагогічних ідей зарубіжних науковців. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує досвід Польщі як країни досить близької з Україною за національними традиціями та менталітетом, а також як географічного сусіда, враховуючи перспективи розвитку Європейського освітнього простору.

Сучасні тенденції розвитку європейської освіти, активізація студентської мобільності спричиняє необхідність формування у студентів навичок спілкування з представниками інших культур та ознайомлення з культурними традиціями європейських держав. У цьому зв'язку на перший план виступає проблема організації діяльності університетських осередків культури, які забезпечують мультикультурне виховання студентів та їх всебічний розвиток, а також сприяють створенню культурного середовища в університеті. Процес виховання у вищій школі польські педагоги ототожнюють з процесом самовиховання та вихованням молоді в умовах діяльності позанавчальних підрозділів, в першу чергу – університетських осередків культури. Цікавим є досвід центрів студентської культури та спорту, а також студентського самоврядування щодо організації дозвілля молоді в Польщі.

РОЗДІЛ 1.

ДІЯЛЬНІСТЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У розділі окреслено історичний аспект діяльності університетських осередків культури в Польщі, визначено цілі та функції, схарактеризовано принципи та концепції, на яких ґрунтується діяльність університетських осередків культури.

1.1 Історичний аспект діяльності університетських осередків культури в Польщі

Аналіз польської науково-педагогічної літератури та вивчення специфіки діяльності університетських осередків культури (УОК), спрямованої на задоволення художньо-естетичних, комунікативних, пізнавальних та рекреаційних потреб студентів у процесі організації їх змістовного дозвілля шляхом залучення до цінностей культури, засвідчили, що польські педагоги покладають на університетські осередки культури реалізацію виховних функцій університету.

Актуальність виховного впливу культури та мистецтва на студентську молодь доведено польськими дослідниками – Ф. Адамським, І. Войнар, В. Косцюшкевіч, Б. Суходольським, А. Тишкою; окремі аспекти культурно-освітньої діяльності досліджено Г. Радлінською і Д. Янковським. Питанням участі молоді у культурній діяльності та споживанні культури присвячено праці Т. Александра, А. Пшецлавської, В. Срочинського, Й. Урбанек та ін. Специфіку молодіжної та студентської культури, аматорського артистичного руху вивчено Я. Гайдою, А. Камінським, П. Кісілем, С. Пастушкою, Е. Рогальським, Є. Семкувим та ін.

Узагальнення наукового доробку польських дослідників, які використовують поняття «осередки

культури» у контексті педагогіки культури (Я. Гайда, І. Войнар), народної культури (М. Саморай), виховання через культуру (Я. Жебровський), культурно-освітньої діяльності (Д. Янковський), а також, використовуючи матеріали емпіричного дослідження діяльності університетських осередків культури, ми вводимо до українського педагогічного простору поняття **«університетські осередки культури»**, визначаючи їх як структурні підрозділи університету, діяльність яких спрямована на збереження і примноження національної культури, формування ціннісних орієнтацій та соціалізацію студентів, розвиток їх духовної та фізичної культури, організацію змістовного дозвілля та його інтернаціоналізацію, у цілому – на створення університетського культурного середовища.

До університетських осередків культури відносимо структурні підрозділи, діяльність яких пов'язана зі збереженням та популяризацією культурних цінностей, гармонійного розвитку особистості засобами культури і мистецтва, самовдосконалення шляхом участі у культурі. До найбільш поширених видів університетських осередків культури в Польщі належать бібліотеки, університетські центри культури, музеї, центри культури зарубіжних країн, центри фізичної культури і спорту.

Становлення осередків культури в польських університетах розпочалося одразу після проголошення програми побудови народно-демократичної Польщі згідно з Маніфестом Польського комітету національного визволення від 22 липня 1944 р. та створення Міністерства освіти й Міністерства культури і мистецтва згідно з Постановою про проголошення тимчасового уряду Республіки Польща від 31 грудня 1944 р. На діяльність УОК впливали різноманітні чинники, які були притаманні кожному етапу історичного та політичного розвитку країни і безпосередньо відображались на студентському житті та функціонуванні університетів. Аналіз наукових

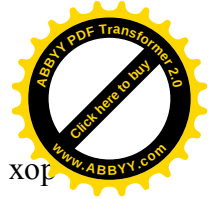
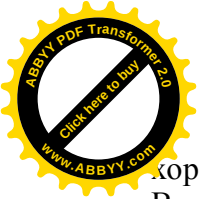

джерел дозволив нам виокремити три періоди діяльності УОК у Польщі в другій половині ХХ ст., зокрема: *авторитарний* (1944-1988 рр.), *реформаторський* (1989 р. – 2003 р.) та *євроінтеграційний* (з 2004р.).

Авторитарний період відрізнявся нав'язуванням студентській спільноті соціалістичної ідеології у сфері культури і мистецтва, прагненням об'єднати студентство у масовій культурній діяльності за принципом колективізму. В окреслений період, який виявився досить довгим у часовому вимірі, відбувались кардинальні зміни у діяльності УОК, що зумовило виокремлення трьох етапів: відродження (друга половина 40-х – початок 50-х рр. ХХ ст.), альтернативного (початок 50-х рр. – друга половина 70-х рр. ХХ ст.) і кризового (кінець 70-х – кінець 80-х рр. ХХ ст.).

На етапі *відродження* провідними детермінантами становлення УОК стали: необхідність відтворення національної культури; ліквідація дефіциту висококваліфікованих фахівців та поповнення верстви інтелігенції молоддю шляхом відкриття загального доступу до вищої освіти незалежно від соціального походження. Програма культурного відродження країни включала широке розповсюдження аматорських колективів, у тому числі молодіжних, що активізувало розвиток студентського аматорського руху. Репертуар колективів мав переважно політичне спрямування і базувався на мистецтві соціалістичного реалізму.

Традиційними для окресленого періоду університетськими осередками культури були хорові колективи. Найстарішим у Польщі і одним із перших в Європі був, заснований у 1878 році, Хор Ягеллонського університету, що завжди відігравав важливу роль у збереженні та розвитку польської музичної культури. У всі часи свого існування хор брав участь практично в усіх основних громадських і культурних подіях Кракова. Хор Варшавського університету розпочав діяльність у 1921 р.,

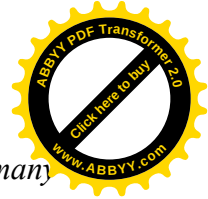
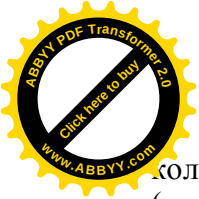
хор Шльонської Політехніки був заснований у 1945 р., хор Вроцлавської Політехніки – у 1946 р., а хор університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні – у 1949 р.

Поступово набував популярності студентський театральний рух, який на той час був ще мало чисельним, а колективи виконували здебільшого сатиричну програму, висвітлюючи проблеми студентської молоді у скетчах та гумористичних куплетах, а також до репертуару входили класичні драматичні твори. І хоча студентським театрам (на той час в країні їх діяло близько 15), бракувало артистизму та матеріального забезпечення, вони мали велику популярність у молодіжному середовищі. Зауважимо, що під визначення «театр» крім класичних театральних постановок підлягали також виступи у стилі «кабаре», творчі зустрічі авторів з публікою тощо.

У той період потреба у розвагах була значно більшою ніж потреба участі у політичному житті. Це відчувалось і у студентському аматорському середовищі, тому змістом театральної діяльності УОК була сатира і класика, а не твори на політичні теми і пропаганда політичних сил.

Наприкінці сорокових років стали більш видимими догматичні та централістичні тенденції з боку державної влади. Під гаслами боротьби з класовим ворогом розпочалися арешти, виголошувались вироки, мали місце численні звільнення з роботи. Культурна діяльність студентів піддавалась суворому контролю з боку діячів Союзу Польської Студентської Молоді (Związku Akademickiej Młodzieży Polskiej – ZAMP), владою висловлювались вимоги підпорядкувати студентський аматорський рух політиці партії

Такі політичні тенденції призвели до зміни ідеологічних та культурних орієнтирів творчої молоді та спричинили її відмову підкорюватись існуючій системі, а навпаки зумовили прагнення студентів об'єднуватись у опозиційні організації. Саме ці чинники вплинули на діяльність УОК, зокрема студентських аматорських

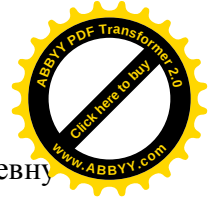
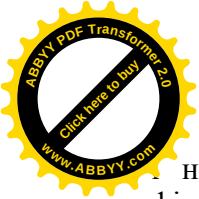

колективів протягом другого, *альтернативного етапу* (початок 50-х – друга половина 70-х рр. XX ст.).

У п'ятдесятих роках почала формуватись «студентська культура», під гаслом якої за часів Польської Народної Республіки знаходився притулок для творчих висловлювань молодих митців, що давало можливість відкритої демонстрації студентами естетичних і світоглядних пріоритетів. Звідси виникала потреба чіткого відокремлення мистецтва, створеного «молодими розгніваними» студентами із загально підпорядкованого соціалістичному режиму суспільного життя. Цю функцію на той час виконували студентські клуби, в яких загальний дух творчої атмосфери був пов'язаний з діяльністю студентських театрів, дискусійних клубів, музичних колективів [21].

У 1950 році було засновано Об'єднання польських студентів (Zrzeszenie Studentów Polskich – ZSP), що стало початком активного розвитку студентського самоврядування в університетах Польщі. ZSP було покликано сприяти в основному вирішенню соціальних питань студентів та організації їх культурного життя. Об'єднання польських студентів мало доступ до фінансових ресурсів університету, володіло організаційними можливостями для створення театрів, кабаре, мистецьких колективів, але контроль за умовами навчання, цілі та завдання молодіжних організацій диктувались політичною владою.

З 1957 р. у навчальних закладах почали діяти Ради студентів, ради гуртожитків, під егідою самоврядування створювались студентські клуби, наприклад «Nawojka» (м. Познань). Через рік почали організовуватись студентські ради факультетів, що обирались на основі загально виборчого права, а згодом у всіх навчальних закладах працювали десятки рад, зборів, товариств, клубів у межах діяльності ZSP, які давали гарантію самостійності

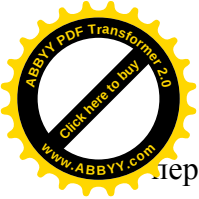

незалежності від адміністрації, а також мали певну фінансово-матеріальну базу.

На розвиток університетських осередків культури крім суспільно-політичного та фінансово-економічного становища в країні, впливала також ідеологія влади, яка намагалася перенести на польський ґрунт новий пропагандистсько-артистичний напрям – соціалістичний реалізм. Його діячі прославляли робітничі та сільськогосподарські професії, закликали до побудови соціалістичного майбутнього. Студентські аматорські колективи того періоду мали бути масовими, їх репертуар повинен був обов'язково включати гімни, масово-революційні, робочі та радянські пісні. Також, велика увага приділялась відбору учасників колективу, який, додержуючись виховної ідеології соціалістичного суспільства, повинен був відповідати характеристикам «народності».

Характерною ознакою цього етапу стало примусове включення УОК до ідеологічної боротьби. Політичні утиски прогресивних митців, чітко продиктовані політичними силами вказівки щодо форм, методів та змісту діяльності УОК і суттєво уповільнили розвиток студентської культурної діяльності. Крім того, виник дисонанс між тим, що було задекларовано владою і тим, з чим зустрічалася молодь у власному навчальному закладі [19].

Зростаюче суспільне незадоволення і напруга в різних куточках країни призвели до громадсько-політичних заворушень у червні, а потім жовтні 1956 року. Цей потужний суспільний струс вплинув і на студентську творчість, у результаті чого було розблоковано немало ініціатив. У багатьох новостворених студентських клубах, на підмостках театрів тривав артистичний розрахунок з дійсністю, деякі театральні колективи наважувалися висловлювати у спектаклях особисті думки та переживання членів колективу, яких нещодавно

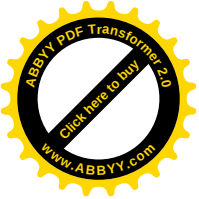

переслідували і підозрювали у найрізноманітніших політичних порушеннях.

Не зважаючи на існуючі принципи догматизму можна відзначити певне оживлення студентського культурного руху. Виникають студентські клуби, які, як і раніше піддавались політиці «mas-kultu» і «prop-agit», але студентські колективи вже починали вести у певному сенсі справжню творчу діяльність, яка була голосом студентської молоді. На той час повстало біля сорока театральних колективів, частина з яких у наступні роки набула звання легендарних. Центром зацікавленості аматорів стала особистість зі своєю неповторністю, загублена і забута у масових і уніфікованих процесах, що й висвітлювалось у виставах, сценарії яких писались самими учасниками колективів, або авторами, пов'язаними з окремими театрами.

У сфері культури студентський театр виконував дві функції: по-перше активізував академічне середовище (власна творчість, театральна діяльність і участь у спектаклях як свідомий і вільний вибір), а по-друге створив альтернативу для пропагандистської культури і нав'язаних зверху форм діяльності [19].

На другому етапі діяльність УОК характеризувалася різноманітністю культурних заходів, залученням великої кількості студентів до участі у культурному житті. Студенти 60-х років були сповнені віри у світле майбутнє, і таку атмосферу оптимізму важко було зустріти за межами студентських кіл. Саме це зумовлювало створення студентських клубів, туристичних станцій, центрів культури, які мали б організовувати життя відповідно до смаків і потреб студентів у студентських містечках. По всій країні повстало понад 50 нових студентських клубів, а також почали діяти численні клуби при гуртожитках. Студентами було ініційовано декілька заходів, які згодом стали традиційними для студентської культури і до сих пір проводяться в університетах Польщі.

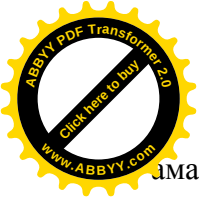
Суспільно-політичні зміни часто зумовлювали протести у студентському середовищі, становилися причиною занепаду та припинення діяльності окремих УОК [21]. Проте у 60-х роках знову набирає обертів популярний студентський театр. Активісти театрального руху цікавилися політикою і через театральне слово висміювали суспільно-політичні пороки, висловлювали розчарування польською дійсністю та проголошували заклики до дієвих змін [9].

Однією з переломних для діяльності УОК подій стали студентські маніфестації та страйки (березень 1968 р.), що призвели до загострення політичної ситуації в країні. Реакцією влади на студентські протести було позбавлення навчальних закладів колишньої автономії, що призвело і до кризи діяльності університетських осередків культури. Велика кількість художніх колективів припиняли функціонування, було призупинено діяльність деяких студентських клубів.

У другій половині 60-х – 70-х рр. у Польщі з'явилась концепція «анімації культури», яка не збігалася з ідеологією тогочасних культурно-освітніх працівників, котрі повинні були виконувати вказівки керівництва щодо вибору відповідних напрямів діяльності. В теорії анімації підкреслювалося значення особистості, тоді як у період соціалізму культурно-освітня діяльність ґрунтувалась на колективних формах культурно-освітньої діяльності.

Не дивлячись на стабілізацію суспільно-політичного життя, 70-ті роки не були періодом інтенсивного розвитку студентських аматорських колективів, але розвиваються ансамблі народного танцю, хори та студентські театри, у тому числі альтернативні, також починають виникати джазові колективи.

Економічна нестабільність та скрутне фінансове становище, в якому опинилась країна наприкінці 70-х рр. спричинили зміну ціннісних орієнтирів молоді та регрес культурної активності, що призвело до занепаду

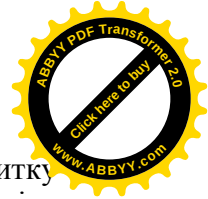

аматорських колективів. Ці чинники безпосередньо впливали на діяльність університетських осередків культури протягом *кризового* етапу авторитарного періоду (з кінця 70-х до кінця 80-х рр. ХХ ст.).

Наприкінці 70-х рр. знову наступає відокремлення творчих колективів. Наймолодші театральні колективи, що з'являються після 1977 р., згуртовуються у новий рух під назвою Молодий Театр (Młody Teatr), який став першою спробою у історії польського студентського театру створити неформальну організацію, яка аж до 1981 року відігравала істотну роль у культурному житті Польщі [19].

Хвиля робітничих протестів, яка охопила всю країну влітку 1980 р. торкнулась і студентські середовища, що не могло сприяти систематичній діяльності окремих творчих колективів. Суспільно-економічна криза спричинила обмеження у сфері культури і зумовила істотне зубожіння студентського аматорського руху [21].

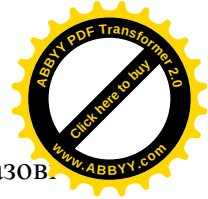
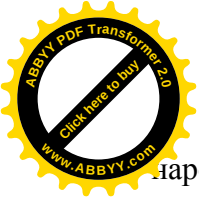
Середина і друга половина 80-х рр. характеризується частковим відновленням і розвитком студентського аматорського руху. Проголошення незалежності Польщі відобразилось на всіх сферах суспільного життя країни, у тому числі і на діяльності освітніх установ. 1989-2003 рр. характеризується нами як *реформаторський період* у діяльності університетських осередків культури. Серед чинників, що впливали на їх розвиток вирізняються: патріотична активність творчої молоді, відновлення національних звичаїв та студентських традицій, відродження діяльності університетських осередків культури та поява нових студентських аматорських колективів і напрямів діяльності (аматорського кіно, альтернативного мистецтва, рекламної діяльності, радіо). У 90-ті роки наступило оживлення інтересу до культурної діяльності університетських центрів культури, які стали організаторами масових студентських фестивалів та мистецьких заходів.

Початок ХХІ ст. став періодом динамічного розвитку УОК. Створення Європейського простору вищої освіти зумовило поширення міжнародних освітніх програм обміну студентів, що вплинуло на визначення основних завдань університетів, до яких додалася підготовка молоді до навчання та праці у міжнародному багатокультурному середовищі. Характерним для *євроінтеграційного* періоду діяльності університетських осередків культури, який розпочався після вступу Польщі до Євросоюзу (2004 р.), стало запровадження в діяльність УОК інноваційних підходів, які відповідали новітнім тенденціям розвитку європейського культурно-освітнього середовища, що відображалось у створенні в університетах центрів культури європейських держав, активізації участі студентів у програмах культурних обмінів, організація міжнародних культурно-освітніх заходів, які сприяли розвитку міжкультурних відносин, посилення ролі органів студентського самоврядування у процесі діяльності УОК.

У сучасних польських університетах ведеться робота щодо розвитку міжнародних відносин та адаптації студентів-іноземців. Ця діяльність не вичерпується лише на навчальних заняттях під час вивчення мови, літератури чи культури. Широкого розвитку вона набула в різноманітних студентських організаціях (як загальнодержавних так і європейських), а також в університетських осередках культури, таких як Університетські центри культури, музеї, бібліотеки, Центри культури та мови зарубіжних країн тощо. Серед форм діяльності університетських осередків культури виокремлюються: організація тематичних заходів, зустрічі із зарубіжними митцями, організація курсів та навчання за кордоном, організація заходів для студентів-іноземців, участь у міжнародних мистецьких фестивалях тощо.

На сучасному етапі розвитку університетських осередків культури в їх структурі зберігаються класичні мистецькі колективи, такі як академічні хори, ансамблі

народної пісні і танцю, театри, оркестри та джазові колективи, поряд з якими успішно функціонують колективи, які пропагують сучасні напрями мистецтва (перфоменс, хепенінг, графіті тощо). Органічне поєднання різних напрямів діяльності забезпечує задоволення потреб різних категорій студентів і є характерною особливістю університетських осередків культури в Польщі.

Дослідження генези університетських осередків культури дозволило виявити, що на їх діяльність впливають певні внутрішні та зовнішні чинники, які визначають характерні особливості діяльності УОК для кожного періоду, а саме: *авторитарний період* характеризується нав'язуванням студентській спільноті комуністичної ідеології та мистецтва соцреалізму, прагненням влади об'єднати студентство у масовій колективній культурній діяльності на благо соціалістичної держави, політичною спрямованістю репертуару творчих колективів, зародженням студентської культури як феномену, що протистояв провладній культурній політиці; *реформаторський* – період перебудови, який розпочинається з моменту проголошення Республіки Польща і відрізняється активізацією аматорського руху, відродженням національних культурних традицій, здійсненням культурних реформ; 3) *євроінтеграційний* – період членства в Євросоюзі, що відзначається запровадженням інноваційних підходів до культурної діяльності студентів згідно з тенденціями розвитку загальноєвропейського простору вищої освіти.

1.2. Сутність організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури

Сучасні тенденції розвитку освіти, що знаходять своє відображення у процесах євроінтеграції та інтернаціоналізації, спричиняють пошук нових напрямів, видів та форм діяльності студентської молоді,

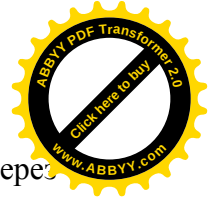
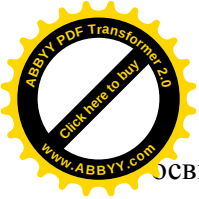
спрямованих на її підготовку до життя у об'єднаній Європі, не втративши своєї особистою самобутності та етнічної приналежності. Реалізація цих завдань покладається на університетські осередки культури.

Для детального вивчення діяльності університетських осередків культури в Польщі необхідним є окреслення організаційно-педагогічних засад цієї діяльності. Термін «засади» польський науковець В. Оконь визначає як загальні норми, дотримання яких уможливорює реалізацію цілей. З кожної засади можна вивести загальні норми, які зазвичай зветься правилами. Серед педагогічних засад, які виокремлює В. Оконь системність, наочність, самодіяльність (свідомості і актуальності), зв'язок теорії з практикою, ефективність, зв'язок індивідуалізації з соціалізацією [20].

Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури визначаються як базові положення, що ґрунтуються на загально-педагогічних принципах та концепціях і регламентують діяльність УОК відповідно до її мети і функцій. Серед *цілей* діяльності університетських осередків культури виокремлюємо: створення культурного середовища в університеті, здійснення мультикультурного виховання студентів, сприяння їх гармонійному розвитку.

Мета діяльності університетських осередків культури реалізується шляхом залучення студентської молоді до активної участі у культурній діяльності. Завданнями університетських осередків культури є: популяризація національної культури; сприяння творчій активності, самоорганізації культурної діяльності та самореалізації студентів; організація їх змістовного дозвілля; задоволення художньо-естетичних, пізнавальних, комунікативних потреб молоді.

Діяльність університетських осередків культури в Польщі ґрунтується на основних положеннях концепцій естетичного виховання, педагогіки культури та культурно-

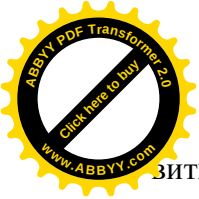
освітньої діяльності. Так, Концепція виховання через мистецтво (Б. Суходольський, І. Войнар) доводить щільний зв'язок розвитку особистості з культурою, підкреслюється освітній аспект культури. Наукові роздуми підкріплюються дослідженнями впливу різних видів мистецтва і стосуються літературного, музичного, кінематографічного, художнього, театрального виховання, а також виховання через мас-медіа на чолі з телебаченням.

Концепція естетичного виховання (І. Войнар) включає: виховання *задля мистецтва* – формування індивідуальної естетичної культури особистості, та *виховання через мистецтво*, тобто «поглиблення інтелектуальних, моральних і соціальних складових інтегральної особи» завдяки естетичному досвіду, «зустрічам» із творами мистецтва, стимуляції експресії та креативності, залученню до непрофесійної (аматорської) художньої діяльності [6].

Концепція Д. Янковського характеризує культурно-освітню діяльність як планове створення (моделювання) таких ситуацій вільного часу, які базуються на безпосередній суспільній взаємодії, у ході якої здійснюється щонайменше один із трьох бажаних головних процесів: 1) рефлексійна рецепція культурного змісту; 2) культурна експресія; 3) культурна творчість, крім того, водночас настає заспокоєння і сублімація потреб відпочинку і розваги, а також розвиток культурних компетенцій їх учасників. Характерними ознаками культурно-освітньої діяльності є вільночасовий та креативний характер занять; особотворчий характер впливів; організований, цілеспрямований, плановий характер дій [15].

Функції культурно-освітньої діяльності таким чином: креативна, функція популяризації, особотворча, розважально-відпочинкова, інтеграційна, компенсаційна.

Креативна функція може розумітися як: 1) створення нових оригінальних об'єктів культури (матеріалізованих

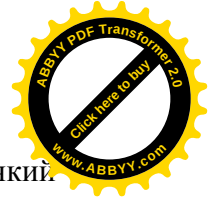
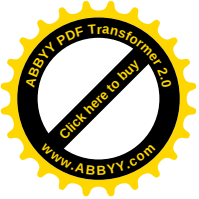
зтворів, ідей, стандартної поведінки, організаційних структур), що відповідає домінуючому предметному трактуванню творчості; 2) введення в дію своєрідного процесу діяльності (мислення, дій) з творчим характером, потенційно здібного призвести до виникнення витворів з певним значенням для особи, групи, суспільства.

Функція популяризації полягає у розповсюдженні культури в суспільстві не лише через її поширення, а й через доцільні й організовані впливи, спрямовані на активізацію культурної діяльності членів суспільства. Особотворча функція реалізується за рахунок безпосередніх та опосередкованих виховних впливів; стимуляції особистісних змін людини; стимулювання самоосвіти; функція розважально-відпочинкова пов'язана зі сприйняттям культури та істотною функцією вільного часу. Інтеграційна функція полягає в активізації інтеграційних процесів між сферами індивідуального, громадського та культурного життя, а компенсаційна функція дає можливість компенсації нездійснених планів та життєвих недоліків через участь у культурно-освітній діяльності [15].

Діяльність університетських осередків культури в Польщі ґрунтується на таких принципах:

- принцип єдності загальноєвропейських та національних цінностей, що зумовлений сучасними тенденціями розвитку освіти і культури, а саме: процесами глобалізації та євроінтеграції, оскільки об'єднана Європа пропонує загальні принципи діяльності в багатьох сферах життя і норми поведінки людей, а сучасний студент як повноправний громадянин Європи повинен дотримуватися визначених норм та виховуватися на цінностях культури;

- принцип мультикультурності, спричинений співіснуванням та взаємопроникненням різномірних культур, що зумовлює необхідність розвитку толерантності у міжкультурних відносинах між студентами різних національностей і культур;

- принцип гармонійного розвитку особистості, який полягає в спрямуванні діяльності університетських осередків культури на створення сприятливих умов для інтелектуального, естетичного і фізичного вдосконалення студентської молоді (діяльність бібліотек, аматорських колективів, центрів фізкультури й туризму, організація мистецьких заходів тощо);

- принцип добровільності, що відображається у добровільному виборі напрямів культурної діяльності студентів, які задовольняють їх інтереси;

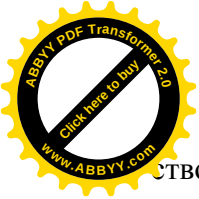
- принцип гуманізації, що полягає у проголошенні особистості найвищою цінністю і відображається у сприянні особистісному розвитку студентів, формуванні їх духовності та культури, задоволенні різноманітних потреб, спираючись на загальнолюдські цінності;

- принцип особистісної орієнтації, який спрямовує діяльність УОК незалежно від того, індивідуальна вона чи колективна, на особистісний розвиток конкретного студента;

- принцип творчої активності полягає у тому, що ефективність розвивального впливу культури у процесі діяльності УОК залежить від ступеня активності та креативності особистості, оскільки більш ефективною буде участь у створенні продукту культури, ніж спостереження за творчістю інших людей (слухання музики, відвідування спектаклів, вернісажів тощо);

- принцип саморозвитку та самореалізації, що притаманний не лише діяльності університетських осередків культури, а й узагалі всій освітньо-виховній діяльності в польських університетах, що підтверджується високим рівнем активності як органів студентського самоврядування, у тому числі у культурній сфері, так і студентської молоді, яка має змогу самореалізовуватися у процесі будь-якої культурної діяльності;

- принцип регенерації, що відображає вільночасовий характер діяльності УОК, полягає у необхідності

створення умов для відновлення фізичних, моральних, духовних та творчих сил студентів;

- принцип соціалізації, який спрямовує участь у діяльності університетських осередків культури, дозволяє студенту навчитися співпрацювати в колективі, досягати спільної мети.

Спираючись на концепцію культурно-освітньої діяльності Д. Яновського та, враховуючи цілі й принципи діяльності університетських осередків культури, ми виокремлюємо **функції цієї** діяльності, серед яких: виховна, розвивальна, художньо-естетична, пізнавальна, соціалізувальна, активізувальна, оздоровча, рекреаційна (функція відпочинку) та розважальна.

Для описання виховної функції університетських осередків культури ми вважаємо за необхідне звернутися до визначення самого поняття «виховання» у трактуванні польського вченого В. Окона, який характеризує виховання як свідомо організовану суспільну діяльність, що базується на виховних стосунках між вихованцем та вихователем, метою яких є досягнення запланованих змін в особистості вихованця. Ці зміни охоплюють як пізнавально-інструментальну сферу, пов'язану з пізнанням дійсності та вмінням впливати на неї, так і емоційно-мотиваційну, яка полягає у формуванні стосунків людини зі світом і людьми, її переконань та позицій, системи цінностей та цілей життя [20].

На думку Л. Тураса, культура є комплексом цінностей – пізнавальних, суспільних, артистичних, естетичних і моральних, – вибір яких, їх пізнання і переживання уможливорює керування саморозвитком своєї особистості, її безперервне збагачення та інтеграцію. У культурі молодь знаходить приклади розв'язання життєвих проблем і пов'язаних з ними душевних розладів та неспокою, набуття досвіду, правила та обов'язки» [23].

Процес виховання зумовлений багатьма чинниками. Він пов'язаний перш за все з розумінням особою

визначених суспільно-моральних норм, а також наданням тим нормам – залежно від попереднього досвіду та мотивації – особистого значення. На якість та глибину змін впливає також якість норм, прозорість їх передачі, ступінь точності сприйняття, відповідність або невідповідність попереднім переконанням особи, сили і міцності особистого сприйняття тих норм та їх життєве застосування. На процес та результати виховання впливають: 1) свідомий та цілеспрямований вплив відповідальних за виховання осіб чи інституцій (родини, навчального закладу, суспільних, культурних та релігійних організацій); 2) системи паралельного виховання, особливо відповідно організована діяльність засобів масової інформації; 3) зусилля щодо формування власної особистості [20].

Аналізуючи проблеми загальної культури молоді, більшість педагогів доходять висновку, що студенти, залучені до масової культури, надають перевагу таким формам розваг, як дискотеки, кіно, товариські зустрічі. Але це не є виключно «провиною» студентів. Подібна проблема стосується культурних інституцій, які на сучасному етапі в умовах комерціалізації культурної сфери у боротьбі за «клієнта» надають культурні послуги, що мають більш розважальні ніж виховні функції (шоу та ігрові програми, конкурси тощо) і є більш прибутковими.

Діяльність університетських осередків культури повинна бути орієнтована на задоволення культурних потреб студентів, але в умовах університету інституції культури повинні формувати систему ціннісних орієнтацій молоді, спираючись на взірці світової культури та ідеали високого мистецтва, вчити розуміти та отримувати задоволення від спілкування з творами мистецтва. Саме в цьому полягає виховна функція університетських осередків культури. Дотримання балансу між задоволенням потреб молоді та залученням студентів до спілкування з високим мистецтвом є запорукою успішної

реалізації виховної функції університетських осередків культури. У протилежному разі суттєва перевага того чи іншого компонента може призвести або до втрати контакту зі студентською молоддю, або до втрати виховного впливу на особистість.

Розвивальна функція університетських осередків культури реалізується завдяки включенню студентської молоді до творчої, пізнавальної та оздоровчої діяльності, що сприяє розвитку духовних, інтелектуальних та фізичних якостей особистості у процесі участі в культурній діяльності.

Художньо-естетична функція університетських осередків культури полягає у формуванні потреб молоді у спілкуванні з витворами мистецтва, підготовці особи до участі у культурній діяльності, а також у формуванні вмінь розуміти культуру і мистецтво. Освітні можливості останнього, діючи в природній протизв'язі негативним характеристикам сучасного світу, можуть служити як засіб для зменшення або усунення дефектів та недоліків традиційної системи освіти. Саме тому І. Войнар справедливо вважає мистецтво важливим «інструментом» розвитку особистості [26]. Мистецтво здатне стимулювати естетичну чуттєвість, активізувати пізнавальні процеси, пробуджувати уяву та експресію. І в цьому підході спостерігається своєрідний універсалізм виховного впливу мистецтва [28].

Мистецькі твори характеризуються як носії естетичних, етичних або пізнавальних цінностей, але існує проблема зумовленості процесу перцепції творів мистецтва, джерелом яких є сама людина [21]. Завдання університетських осередків культури – виховувати особистість, яка буде відчувати потребу в контактах із мистецтвом та культурними цінностями, особистість, яка буде відчувати радість та отримувати задоволення від них.

Через вплив на почуття мистецтво здійснює пізнавальну, розвивальну, аксіологічну, естетичну,

гедоністичну функції, що дає змогу реалізувати цілісний підхід до розвитку культури студента. У діяльності майже всіх університетських осередків культури мистецтво у різних його проявах займає основне місце, тому саме з активною участю у мистецькій діяльності пов'язана реалізація більшості функцій університетських осередків культури.

У контексті поліпшення моральності мистецтво наділяють функцією застереження від зла. Воно проповідує добро як цінність, заради якої варто жити. Твори мистецтва відіграють роль фактора соціалізації особистості, залучення її до культури, створеної суспільством. Мистецтво є необхідною складовою тісного поєднання особистості з людською спільнотою, а отже, складовою її необмеженої соціалізації, її участі у турботах, досвіді та ідеях цілого людського роду.

Найбільш багатогранним є виховання засобами театрального мистецтва, тому що театр одночасно поєднує в собі музику, поезію, хореографію, літературу, образотворче та ужиткове мистецтво. І глядач, і актор, який бере участь у спектаклях, через театральні постановки навчається пізнавати світ, відокремлює ідеали та цінності, розвиває творчі здібності, поглиблює знання у області мистецтва та історії, а також посилює потребу в контакті з мистецтвом. Члени студентського аматорського театрального колективу «переживають свої і його досягнення, пов'язані з їх активністю, докладають також зусилля самоосвіти... Все це сприяє культурному саморозвитку особистості» [14].

Усвідомлюючи вартість естетичних чинників у всіх сферах людської діяльності поряд із занепокоєнням за моральний стан суспільства, Є. Семкув наголошує на необхідності засвоєння знань особливого характеру, одержаних шляхом естетичної діяльності. Джерелом набуття досвіду такої діяльності стає не лише перегляд

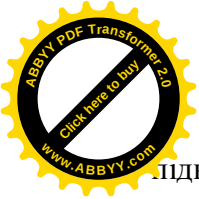
театральних постанов, кінофільмів та читання книг, але й активна участь у будь-якій сфері мистецтва.

Постійні контакти з мистецтвом, навіть у процесі аматорської діяльності, дозволяють студентам не лише особливому відчувати та переживати, але й краще розуміти реальність. У цьому контексті мистецтво, яке постійно присутнє у нашому житті, відіграє роль регулятора поведінки, проектує образ мислення та дій. У процесі контактів із мистецтвом, особливо у творчому сенсі, у людини підвищується чутливість до краси та добра, людина стає гуманнішою. Особа, яка наділена такими рисами, може не лише змінити всі негативні наслідки людської діяльності, але й зможе протидіяти їм [21].

Пізнавальна функція університетських осередків культури полягає у тому, що участь у культурній діяльності сприяє отриманню нових знань, вмінь та навичок, і, на думку М. Голашевської /M. Gołaszewska/, виконання цієї функції пов'язано з розширенням кордонів самопізнання, пробудження рефлексії як по відношенню до себе, так і до оточуючих, та пізнання і кращого розуміння психіки іншої людини [12].

Пізнавальну функцію ефективно реалізують бібліотеки. Так, історично склалося, що бібліотеки ще за часів Давнього Єгипту були «Аптеками для душі», що підтверджують написи на їх порталах. Народи Близького Сходу вважали бібліотеки «будинками порад і навчань», «майстернями розуму». В умовах сьогодення одним із пріоритетних завдань діяльності бібліотек є системна робота з формування у студентів моральних основ і художнього смаку, у цілому – інформаційної культури.

Соціалізувальна функція університетських осередків культури полягає у підготовці студентів до життя в соціумі. Спілкування у колективі служить набуттю комунікаційних вмінь та задоволенню потреб молоді у спілкуванні. Ефективність виконання цієї функції в умовах діяльності університетських осередків культури

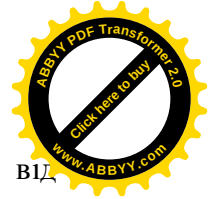
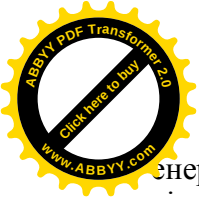

підкріплюється тим, що спільні естетичні переживання значної кількості осіб у процесі знайомства з творами мистецтва служать згуртуванню студентства [21]. Участь у діяльності УОК є процесом динамічного перетворення окремих її учасників на соціальну групу.

На думку Є. Семкува, невеликі аматорські колективи як структурні одиниці УОК відповідають параметрам малих соціальних груп, що функціонують за такими правилами: 1) між членами групи існує безпосередня взаємодія; 2) діяльність здійснюється за встановленими спільними нормами; 3) існує відносно точно сформульована спільна мета; 4) наявне відчуття своєрідності (відмінності) своєї групи по відношенню до інших груп. Взаємодія між членами групи виконує три важливі функції: пробуджує спільну активність групи; сприяє досягненню поставленої мети; сприяє створенню позитивних, дружніх стосунків у групі [21].

Активізувальна функція університетських осередків культури відображається у відкритті в собі творчих сил та збудженні експресивної поведінки. Активізуючись, людина керується як своїми потребами, так і визнаними цінностями [10]. Для здійснення цієї функції університетські осередки культури повинні знаходити ефективні методи мотивації молоді до її активної участі у культурі.

У різних підходах щодо вивчення культурної активності суперечки викликає визначення чинників, що зумовлюють культурну активність особистості. Так, наприклад, з позицій детермінізму джерелом культурної активності є системи ситуацій (випадків), які впливають на організм і психіку людини. Згідно з цим активність зумовлена життєвим устроєм, а особливо взаємодією процесів розвитку особистості в суспільному середовищі. У матеріалістичному трактуванні випадкові або свідомі дії стають джерелом змін особистості. Через те кожна людина розвивається в ході власної активності, яка залежить як від

енергетичного рівня стимулювання організму, так і від відчуття невідповідності між реальною і ідеальною картиною світу і самого себе. Саме тому варто звернути увагу на розвиток різнорідних напрямів діяльності УОК, що стимулюють активність студентської молоді.

Крім того, участь у діяльності університетських осередків культури сприяє формуванню вмінь раціонального використання свого часу, у першу чергу вільного. Час, яким людина розпоряджається, можна поділити на час, призначений для життєдіяльності (сон, їжа, вдягання і т.п.), професійної, господарської діяльності, дозвілля (розваги, спорт, рекреація, туризм, реалізацію власного хобі, кіно, театр, дружні зустрічі та ін.).

У зв'язку з тим, що університетське культурне середовище вимагає від студентів самостійних рішень щодо проведення і організації вільного часу, виникає необхідність розвитку відчуття відповідальності молоді за свою поведінку, що стає можливим у такій системі виховання, де домінує самовиховання як безперервний і цілеспрямовано організований процес. Стає очевидним, що діяльність УОК сприяє формуванню у студентів досвіду самовиховання.

Рекреаційна функція УОК полягає у тому, що участь студентів у їх діяльності відбувається у вільний час. З огляду на це необхідною умовою діяльності УОК стає задоволення потреб у рекреації, знятті напруження, відпочинку. «Раціональний відпочинок являє собою одну з умов ефективної і творчої роботи, духовної рівноваги, задоволення життям, здоров'я, життєвої енергії. Також є джерелом сили, стійкості до стресів, бажання змістовного наповнення життя, включення до важливих суспільних процесів». Раціональний відпочинок сприяє також самовдосконаленню, оскільки уможливорює вільне мислення про своє життя, сприяє формуванню оптимістичного погляду на світ, актуалізує потенційні можливості саморозвитку особистості [23].

Діяльність окремих осередків культури безпосередньо спрямована на виконання оздоровчої функції. Із 2000 р. в межах реалізації національної стратегії «Здоров'я для всіх» свою діяльність активізують університетські центри фізичної культури і спорту. Широкої популярності серед студентської молоді у польських університетах набув спортивний рух. У вишах працюють спортивні клуби (наприклад, Club sportowy «Torpedo» UG), Центри спорту та здоров'я, туристичні клуби, які теж належать до структури університетів [2]. До таких осередків фізичної культури відносять також спортивні секції, туристичні клуби, які часто є складовою спортивних клубів. Зазначимо, що разом із оздоровчою функцією осередки фізичної культури можуть виконувати і дозвіллево-розважальну функцію (туристичні походи, спортивні ігри, кінні та пішохідні екскурсії, сплави тощо).

Виконання розважальної функції також пов'язано з вільночасовим характером діяльності УОК і повинно задовольняти потреби студентської молоді у розважальній сфері, що зумовлює необхідність використання різних видів розваг, які цікавлять студентську молодь (концерти популярної музики, дискотеки, творчі зустрічі, тематичні розважальні вечори, шоу-програми, конкурси тощо). Для виконання розважальної функції серед форм організації діяльності УОК використовується також гра, яка є видом контактів між особами і соціальними групами, вираженням потреби спільної дії, переживання. Супроводжуюча її товариська атмосфера розуміння можуть полегшувати обмін думками. Група чи особа вільно обирає гру та її улюблені форми, визначає тип розваги. Цікава і дієва гра може також бути навчально-пізнавальною, такою, що розвиває інтелектуальні здібності.

На думку Л. Турса, відпочинок, пов'язаний із заняттями туризмом і спортом, а також з участю в культурі, формує такі риси особистості, як сила волі; здатність до сприйняття реальності у всій її складності та

суперечностях, що глибоко криються в ній; уміння філософськи осмислювати себе і світ [23]. Розважальна функція зумовлена розвивальним та рекреаційним потенціалом вільного часу.

Серед пріоритетних завдань УОК слід виокремити задоволення потреб молоді відповідно до їх інтересів та вподобань. Разом з тим зазначимо, що задоволення лише потреб студентської молоді може призвести до втрати моральних орієнтирів і трансформації ціннісних орієнтацій. Тому важливим для університетських осередків культури є вибір відповідних напрямів, видів та форм діяльності, які б задовольняли не лише потреби молоді, а й служили б популяризації національної та світової культур, збереженню та примноженню традицій університету, створенню сприятливого культурного середовища для гармонійного розвитку особистості студента. Схема окреслених функцій подана на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Функції діяльності університетських осередків культури

Реалізація визначених функцій та виконання поставлених завдань здійснюються за пріоритетними напрями діяльності УОК, серед яких ми виокремлюємо художньо-творчий, виконавсько-артистичний, дозвілєво-пізнавальний, рекреаційно-оздоровчий та розважальний (рис. 1.2).

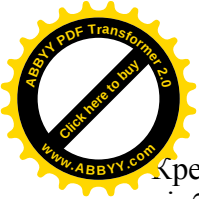
Кожен напрям діяльності має свої організаційні форми. Художньо-творча діяльність здійснюється у таких формах: написання літературних творів, музики, творів образотворчого мистецтва, декоративно-ужиткового мистецтва, технічної творчості тощо. Серед форм виконавсько-артистичної діяльності ми виокремлюємо репетиції, концерти, фестивалі, спектаклі, літературні та музичні вечори тощо.

Рис. 1.2. Напрями діяльності університетських осередків культури

Дозвілєво-пізнавальна діяльність може бути організована у формі інтелектуальних ігор, відвідування виставок, тематичних заходів, творчих зустрічей, діяльності клубів за інтересами. Рекреаційно-оздоровча діяльність може включати тренування, змагання, походи, пробіги, турніри, сплави тощо.

Розважальна діяльність здійснюється у формі молодіжних вечірок, дискотек, шоу-програм. За видами ми вирізняємо креативну та репрезентаційну діяльність.

Креативна передбачає створення «продукту» культури, що відбувається у процесі художньо-творчої діяльності, а репрезентаційна діяльність забезпечує презентацію цього «продукту» глядачу, слухачу.

Отже, аналіз нормативно-правових документів, історичних фактів та сучасної наукової думки дозволив нам узагальнити організаційно-педагогічні засади діяльності УОК у такому положенні. Діяльність університетських осередків культури спрямована на реалізацію завдань вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів, на виконання вимог держави щодо виховання духовної еліти нації, примноження культурного потенціалу студентської молоді та її соціалізацію, на створення в університеті культурного середовища, що забезпечить високу ефективність освіти майбутніх фахівців, а також на задоволення духовних і фізичних потреб студентів у процесі їх активної участі у культурі. Стає очевидним, що на сучасному етапі організаційно-педагогічні засади діяльності УОК слід розглядати на трьох рівнях (загальноєвропейському, державному та університетському), причому у їх дослідженні слід виокремити три основні аспекти (нормативно-правовий, культурологічний та соціально-педагогічний), що можна відобразити в ієрархічній моделі організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури (див. рис. 1.3).

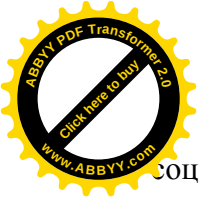
Запропонована модель організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури відображає залежності між трьома аспектами. Отже, діяльність університетських осередків культури регламентується нормативно-правовими актами загальноєвропейського (документи Європарламенту, Ради Європи, Болонського процесу, європейських студентських організацій), державного (Конституція, Закон «Про вищу освіту», постанови уряду, документи загальнодержавних студентських організацій) та університетського рівнів

(статути університетів, Положення, накази, розпорядження ректорату, документи органів самоврядування, статути Центрів культури, бібліотек, музеїв).

Рис. 1.3. Ієрархічна модель організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури

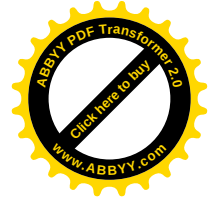
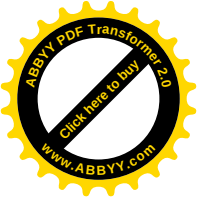
Нормативні документи, в свою чергу, відповідають основним тенденціям та принципам розвитку сучасної освіти і культури (глобалізації, інтернаціоналізації, мультикультуралізації) та доводять необхідність реалізації

соціально-педагогічної політики ЄС, серед завдань якого виховання громадянина Європи, що у контексті діяльності університетських осередків культури на європейському рівні можна здійснити шляхом створення загальноєвропейського молодіжного дозвіллієвого простору.

Враховуючи міжкультурність та міжетнічність національного середовища, потрібно зважати на необхідність соціалізації молоді і включати у діяльність УОК заходи, які сприяють вивченню культур різних національностей, а також активізувати патріотичне виховання шляхом організації заходів щодо популяризації, збереження та вшанування національної культури, що буде відповідати виконанню визначених у державних нормативних актах завдань для закладів освіти стосовно виховання патріота держави, набуття молодими людьми соціального досвіду, успадкування духовних надбань народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємовідносин, розвитку духовності, моральності та художньо-естетичної культури.

У процесі реалізації осередками культури окреслених в університетських нормативних актах функцій закладів вищої освіти варто враховувати інтеркультурність сучасного університетського середовища та необхідність збереження в таких умовах традицій університету і сприяти розвитку студентської культури і вихованню гідного випускника – високоякісного фахівця та гармонійно розвиненої особистості – шляхом створення сприятливих умов для розвитку молоді, враховуючи потреби студентів та спираючись на принципи самовиховання і самореалізації, сприяти активізації органів студентського самоврядування у сфері культурно-дозвіллієвої діяльності.

Питання для обговорення

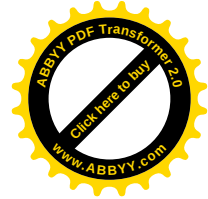
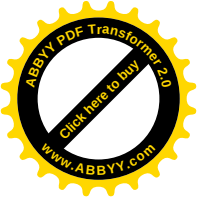
1. В чому полягає сутність організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури?

2. На яких засадах ґрунтується діяльність університетських осередків культури?

3. Які чинники впливали на діяльність університетських осередків культури в Польщі у період з 1944 по 2010 рік і чим відрізнялась діяльність польських УОК від осередків культури у вітчизняних вишах у зазначений період?

4. Чи відрізняються цілі й функції діяльності осередків культури в польських та українських університетах?

5. Які напрями та форми діяльності осередків культури характерні для польських вишів?

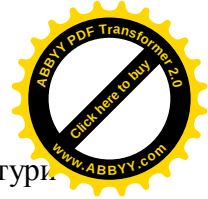
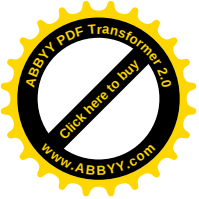
РОЗДІЛ 2.

АСПЕКТНА КОНКРЕТИЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ В ПОЛЬЩІ

У другому розділі здійснено конкретизацію організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі у нормативно-правовому, культурологічному та соціально-педагогічному аспектах.

2.1. Нормативно-правовий та культурологічний аспекти організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі

Створення міжнародного освітнього простору вимагає від європейських університетів дотримання загальних правових норм, які передбачають збереження основних прав і свобод громадян, відображених у документах Європарламенту, Ради Європи, Європейської комісії, Болонського процесу тощо. Європейський вимір освіти передбачає зміцнення у молоді почуття європейської ідентичності, формування у неї позицій толерантності, солідарності, шанування прав людини, доброзичливого ставлення до іммігрантів та етнічних меншин тощо, тобто створення плюралістичної полікультурної моделі освіти. Серед основних цілей Болонського процесу виокремлено: формування та зміцнення інтелектуального, культурного, соціального і науково-технічного потенціалу окремих країн та Європи в цілому; підвищення визначальної ролі університетів у розвитку національних та європейських культурних цінностей.

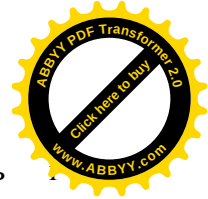
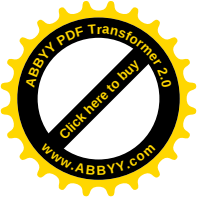

Діяльність університетських осередків культури регламентується нормативно-правовими документами європейського (документи Європарламенту, Ради Європи, Болонського процесу, загальноєвропейських студентських організацій), загальнодержавного (Конституція, Закон «Про вищу освіту», статuti загальнодержавних студентських організацій) та університетського (статuti університетів, студентських організацій, осередків культури, наказів та розпоряджень ректора) рівнів.

У директивних документах Європарламенту, Ради Європи окреслені питання щодо розвитку міжнародних відносин у сфері освіти і культури, виховання толерантності та сприяння діалогу культур, необхідності дотримання основних прав і свобод людини в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Сучасна Європа є культурною спільнотою, в якій зібрано велику кількість неоднорідних національних культур. У ній зосереджені народи з довгою історією, різноманітними традиціями, своєрідними звичаями, інституціями, мовами, об'єднані певними спільними цінностями. Поступове відкриття кордонів європейських держав сприяє постійному контакту національних культур. Ці зміни в соціально-культурній дійсності, на думку О. Урбан, кидають виклик самоідентифікації національних мешканців європейських держав, пропонуючи стати громадянами об'єднаної Європи, які мають спільний культурний спадок [24].

Створення єдиної Європи не означає нівеляції відмінностей, з яких складається культура кожного народу. Навпаки, культура є площиною одночасного співіснування єдності і різнорідності. Необхідність визнання багатокультурності, створення атмосфери толерантності та взаємопорозуміння стають на сучасному етапі нагальним завданням для суспільства у цілому і для УОК зокрема.

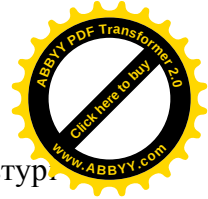
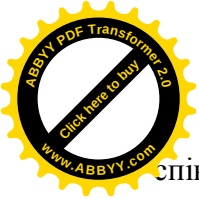

Загроза втратити національну ідентичність суверенітет, а також небезпека збідніння власної культури, мови, традицій та звичаїв часто зумовлюють вороже ставлення до представників інших націй та культур. Саме тому одним з головних викликів сучасної освіти стали процеси наднаціональної інтегрованості людей, а також створення наднаціональних спільнот. Постулати єднання водночас є і закликами до спільного, культурного діалогу [18].

Подолання окреслених міжнаціональних та міжкультурних проблем, співробітництво у галузі культури разом зі сприянням захисту прав людини та плюралістичній демократії є основними сферами діяльності відповідних європейських організацій і відображені в основних документах Ради Європи. Так, ще «Європейська культурна конвенція» була підписана у 1954 році з метою заохочення громадян усіх держав-членів та громадян інших європейських держав, які можуть до неї приєднатися, до вивчення мов, історії та культури інших країн і загальної для них усіх культури.

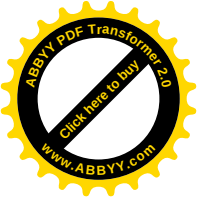
Активну участь у молодіжній культурній діяльності бере Парламентська Асамблея Європарламенту через своє представництво у різних міжурядових комітетах та керівних органах Європейського молодіжного центру і Європейського молодіжного фонду. Проте Рада Європи не є єдиною інституцією, яка займається співробітництвом у галузі культури в регіоні. Крім таких регіональних структур, як Північна Рада, найбільш значними є ЮНЕСКО, Організація з економічного співробітництва та розвитку і після ратифікації Маастрихтської угоди – Європейський Союз.

Діяльність ЮНЕСКО спрямована на підвищення у свідомості людей ролі культури як креативного чинника в житті суспільства. Ця організація наполягає на

співробітництві і культурних обмінах, а також на культурі як чинника національної ідентифікації. Вважається, що великою загрозою для національної тотожності і розвитку власної культури є зміст, що поширюється через мас-медіа, а особливо супутникове телебачення і відео. Як стверджує Я. Гайда, з одного боку, ці медіа служать культурному обміну в масштабі глобальної, культурної освіти без кордонів, а отже, деякою мірою сприяють діалогу культур і взаєморозумінню. Однак, з другого боку, їх монополізація і комерціалізація, що виражається в культурній експансії багатих країн, безпосередньо загрожує національній і культурній тотожності бідних країн [11].

Разом із можливістю студентів вільно навчатися за кордоном з'являється необхідність забезпечення охорони прав і свобод іноземних громадян. Основні стандарти охорони прав осіб, що належать до національних меншин, задекларовані у міжнародних документах, до яких часто звертаються в Польщі: «Європейська конвенція про охорону прав людини і основоположних свобод» (Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności), «Конвенція ООН про права дитини» (Konwencja ONZ o Prawach Dziecka), «Пакт про громадянські та політичні права» (Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych), «Європейська рамкова конвенція про захист національних меншин» (Europejska Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych), «Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації» (Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej), «Доповідь Женевської зустрічі експертів з проблем національних меншин KBWE» (Raport Genewskiego Spotkania Ekspertów w sprawach mniejszości narodowych KBWE).

За твердженням Б. Синака /B. Synak/, національні меншини з давніх часів виборюють більшу повагу та дотримання прав на захист своєї культури і мови. Ці проблеми відобразилися у багатьох документах і доповідях ЮНЕСКО, Ради Європи та Європейського парламенту [26].

В основних положеннях, проголошених у «Рамковій конвенції про захист національних меншин» (Рада Європи, 1995), відображено необхідність розвитку суспільства за принципами плюралізму та демократії, де варто не лише поважати етнічну, культурну, мовну та релігійну самобутність кожної особи, яка належить до національних меншин, але й створювати відповідні умови для виявлення, збереження та розвитку цієї самобутності; створювати клімат толерантності та діалогу, який є необхідним для того, щоб культурна різноманітність стала джерелом та чинником не розколу, а збагачення кожного суспільства [5].

Після входження Польщі до Євросоюзу щороку кількість іноземців на її території збільшується, що зумовлює виникнення нових проблем, у тому числі і для педагогіки. Завданням міжкультурної педагогіки є розроблення концепції освітньої підготовки для всіх, незалежно від походження та культурної приналежності, яка готує до життя у світі, в якому треба зберегти громадський спокій, відкинути колонізування свідомості меншин через домінування більшості. Але щоб йти вперед, люди повинні мати можливості співпрацювати з людьми, які культурно запрограмовані по-іншому [26].

Система навчання у вищій школі має своєрідний профіль спеціалізованих знань, необхідних для опанування професії. Однак занадто великий брак знань зі сфери культури деформує особистість людини, обмежує її індивідуальну участь у культурі, в засвоєнні її

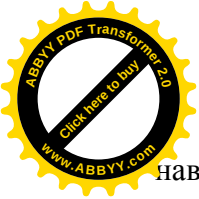

специфічного змісту, в користуванні культурними благами, а також у творенні нових або відтворенні і переробці вже існуючих витворів. Творчість і рецепцію в галузі культури зумовлюють відповідні знання, а її рівень і прагнення його підвищити є проявом пізнавальних взаємин студента з культурою.

На загальнодержавному рівні об'єднання завдань навчання, виховання та наукової діяльності становить основний вимір функціонування вищої школи. Діяльність закладів освіти в Польщі регламентується Міністерством науки та вищої освіти (Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – MniSW). Основним регулятивним документом для вищої школи є Закон Республіки Польща «Про вищу освіту» (Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym), зміни до якого були прийняті 18 березня 2011 року.

У Законі Республіки Польща «Про вищу освіту» від 25.07.2005 р. визначено основні завдання закладів вищої освіти, серед яких: підготовка майбутніх фахівців до самостійної науково-дослідної, дидактичної або артистичної діяльності; розвиток та поширення національної культури та надбань технічного прогресу; піклування про здоров'я, фізичний і духовний розвиток особистості; популяризація та примноження досягнень національної науки та культури (шляхом формування та відкриття для широкого користування бібліотечних та інформаційних фондів), створення умов для розвитку фізичної культури студентів тощо [1, Dział I, Rozd. 1, Art. 13, ust. 5, 7]. На основі цього самого Закону у польських університетах діють органи студентського самоврядування [1, Dział IV, Rozd. 4].

На принципах, викладених у державних нормативних актах, ґрунтується основний документ, який регламентує діяльність усіх підрозділів університетів – статут

навчального закладу. Вищими адміністративними органами польських університетів є Сенат і ректор. Органи студентського самоврядування в університетах Польщі теж діють на підставі статуту, який затверджується Сенатом університету. Студентське самоврядування в Польщі є основним організатором дозвілєвої діяльності студентів, а також під егідою самоврядування працюють деякі аматорські колективи та проводяться фестивалі студентської творчості, концерти, мистецькі акції та інші культурні заходи.

У структурі польських університетів працюють різноманітні за жанрами, структурою та напрямками діяльності академічні осередки культури. Найбільшого розповсюдження набули артистичні осередки: творчі самодіяльні колективи (хори, хореографічні ансамблі, оркестри), студентські театри та «кабаре», клуби за інтересами (джаз-клуби, музичні клуби, клуби документального та аматорського кіно, студентські клуби), творчі мистецькі майстерні, студентські кіно- та радіостудії.

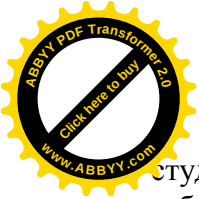
У деяких університетах Польщі ці осередки об'єднані в Університетські Центри Культури (УЦК УМКС в Любліні «Chatka Żaka», «Rotunda» – УЦК ЯУ (Uniwersytet Jagielloński) Університету Ягеллонського у Кракові, УЦК ГУ «Alternator» (Uniwersytet Gdański) Університет Гданський. Особливий інтерес становить структура АСК UMCS у Любліні «Chatka Żaka», до якого входять художні колективи і творчі майстерні: Ансамбль бального танцю «Impetus», ансамбль Народного Танцю UMCS, Оркестр Св. Миколая, хор UMCS, кіностудія, художній майстерні, а також студентські театри: театр «Widzenie», театр «Scena 21», театр «Akt», театр «Realium». У АСК діють молоді колективи, такі, як «Scena AD НОС», а також

організуються творчі зустрічі поетів-дебютантів із майстрами у клубі «Поетичний Fight Club» (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура Університетського центру культури «Chatka Żaka» Університету Марії Кюрі-Склодовської у м. Люблін

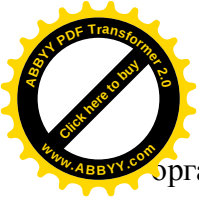
Основні завдання УЦК: планування та контроль фінансових надходжень, призначених для розвитку студентської культури; організація та контроль діяльності творчих колективів. УЦК веде імпресарійно-промоційну роботу щодо студентського середовища, організація участі творчих студентських колективів у культурно-мистецьких заходах місцевого та міжнародного рівнів; контроль за раціональним використанням та матеріальним забезпеченням майна творчих колективів; здійснення надзору над виконанням умов співпраці між

студентськими клубами (осередками культури), забезпечення виконання умов безпеки праці та пожежної безпеки у приміщеннях закладу; співпраця з органами студентського самоврядування, студентськими організаціями, керівниками студентських гуртожитків у справах, що стосуються культурно-мистецької діяльності студентів.

Дослідження організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури, зумовлює вивчення способів фінансування цієї діяльності, яке в польських університетах здійснюється: на європейському рівні – за кошти європейських культурно-освітніх програм, грантів, за кошти загальноєвропейських студентських організацій; на державному – за кошти державного бюджету, культурно-освітніх програм та грантів державного рівня, за кошти загальнодержавних студентських організацій; на університетському рівні – за загальноуніверситетські кошти та за кошти з альтернативних джерел фінансування (платні послуги, оренда приміщень, спонсорство та меценатство).

Менеджмент університетських осередків культури залежить від їх підпорядкування. У зв'язку з цим ми можемо виявити ієрархічні зв'язки університетського, державного та європейського рівнів. Університетські осередки культури можуть бути адміністративними – повністю підпорядкованими університету (ректору), що зумовлює подальшу залежність на державному рівні від Міністерства вищої освіти Польщі, та відповідним регулятивним органам Європейського Союзу. Університетські осередки культури можуть бути підпорядкованими органам студентського самоврядування та студентським організаціям – самоврядувальними, що означає підпорядкування на загальноєвропейському та загальнодержавному рівнях відповідним студентським

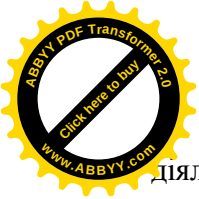

організаціям. Автономні осередки культури входять до структури університету, але у діяльності є повністю незалежними.

Одним із прикладів автономії у польських університетах є аматорські студентські колективи, наприклад, хор Варшавського університету, який визначається «Регуляміном хору» (Regulamin Chóru Akademickiego Uniwersytetu Warszawskiego), як вокальний музичний колектив у статусі аматорського, що є загальноуніверситетським підрозділом Варшавського університету. Хор підпорядкований безпосередньо ректору університету у питаннях, які стосуються художнього обслуговування заходів університету. У сфері іншої виконавської діяльності та репертуарної політики хор є незалежним.

Діяльність будь-якого підрозділу або організації поряд з фінансуванням забезпечується відповідними кадрами. Характеризуючи фахівців, які займаються організацією діяльності університетських осередків культури, ми відокремлюємо: безпосередніх організаторів культурно-дозвіллевих заходів (режисерів-постановників, технічних працівників (звук, світло, піротехніка), господарська частина (костюмери, прибиральниці, електрики тощо); адміністративний склад осередків (директор, художній керівник, адміністратор, продюсер, агент з реклами тощо); керівники творчих колективів, які забезпечують змістову складову заходів (а також репетитори та акомпаніатори, які забезпечують репетиційний процес).

Зазначимо, що від їх фахових компетенцій та вміння налагодити співпрацю між всіма підрозділами залежить ефективність діяльності університетських осередків культури та виконання зазначених у документах (статутах, положеннях) завдань. Ефективність виховного впливу

діяльності університетських осередків культури на студентів, рівень набутих ними вмінь та навичок, позитивна мотивація їх до участі у культурній діяльності залежить також від особистісних якостей фахівця. Керівник колективу чи організатор культурно-дозвілєвої діяльності повинен пробуджувати прагнення до знань, спонукати до активізації різних інтересів, розуміти і мотивувати до навчання та активної участі у позанавчальній діяльності, популяризувати системи цінностей та виховувати потребу у творчій діяльності та самореалізації студента.

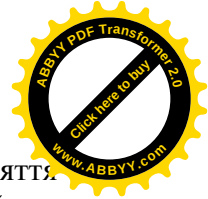
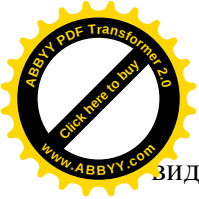
Організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в нормативно-правовому аспекті відображають, що:

- діяльність університетських осередків культури регламентується нормативно-правими документами загальноєвропейського, державного та університетського рівнів;

- положення директивних документів відображають способи підпорядкування та фінансування діяльності університетських осередків культури;

- на вибір напрямів та форм діяльності університетських осередків культури впливають європейські тенденції розвитку освіти і культури, потреби держави у гармонійному розвитку студентської молоді та необхідність задоволення потреб студентів, що відображено у документах загальноєвропейських організацій, державних актах та законах, а також в університетських документах.

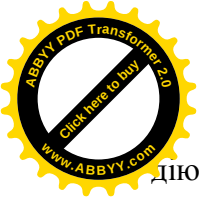
Університетські осередки культури в Польщі як країни-члена ЄС ґрунтують свою діяльність на принципах єдності загальноєвропейських та національних цінностей. Узагальнене поняття «європейської культури», як правило, стосується культурної спільноти Західної Європи, що чітко

виділяється і є домінуючою та експансивною, а поняття «європейські цінності», такі, як гуманізм, свобода, братерство, демократія, толерантність, культ науки і мистецтва, створюють певну культурну конструкцію цієї географічної частини континенту [13].

Сучасна Європа розвивається за принципами глобалізації та євроінтеграції, що відображається у поширенні процесів інтернаціоналізації, які охоплюють усі сфери життя людини, а особливо освіту і культуру. Розвиток міжкультурних відносин та співробітництво в галузі культури за самою своєю суттю може сприяти зміцненню захисту прав людини та демократії. У рекомендаціях ЮНЕСКО щодо інтеркультурного виховання підкреслюється, що метою інтеркультурної освіти є перехід від пасивного співіснування до спільного життя у мультикультурному світі через розвиток розуміння, поваги та діалогу між представниками різних культур.

У Європейському союзі культура трактується як один з найважливіших чинників, який формує суспільство, доказом чого є розгалужена система установ і фондів, що забезпечують правильний розвиток цієї сфери функціонування держав співдружності. Поняття «інтеркультуралізм» видатна польська дослідниця І. Войнар визначає як пізнання та оцінку різноманітності культур, визначення способів обміну і взаємного збагачення різних складників культурного життя в межах однієї країни і між різними культурами світу. Він виражається в порушенні намірів як до асиміляції культур, так і до їх пасивного співіснування, сприяє розвитку поваги до власної культури і до інших культур. А інтеркультурне навчання (*Kształcenie interkulturalne*) тяжіє до поглиблення пошани культурних відмінностей через

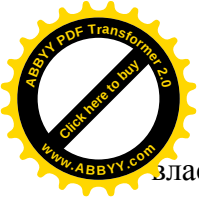

дію різних інституцій і медіа, відповідну інформаційну політику й освіти, наприклад, вивчення іноземних мов [27].

Європа приймає все більше іноземців, відношення до яких як до нормальних співгромадян та потенціальних бізнес-партнерів залежить від прозорості без суперечливої внутрішньої еміграційної політики і відповідного судження більшості членів суспільства, що можливо лише за умови розвитку багатокультурної освіти, який, у свою чергу, буде сприяти розвитку європейської інтеграції. Метою міжкультурної педагогіки є створення рівноправних умов життя для різних культурно-етнічних груп, що мешкають у межах даного суспільства.

В умовах розвитку євроінтеграції у вищих навчальних закладах по всій Європі, у тому числі в Польщі та в Україні, збільшується кількість іноземних студентів, що, безперечно, зумовлює необхідність пошуку нових форм діяльності університетських осередків культури, зважаючи на національні відмінності, різність менталітету та враховуючи потреби іноземних студентів. Ще одним завданням осередків культури є підготовка студентської молоді до спілкування у мультикультурному європейському середовищі.

У європейських країнах на сучасному етапі набула актуальності також проблема міжетнічних відносин, коли на території однієї держави проживають, працюють і навчаються представники різних етнічних груп. Цей факт зумовлює необхідність формування та розвитку культури міжетнічних відносин, що визначається як складова загальної культури особистості громадянина – носія етнічних, національних та загальнолюдських цінностей, здатного до самовизначення, самореалізації та самовдосконалення як суб'єкта міжетнічних відносин у поліетнічному соціумі. Ця духовно-моральна якість передбачає опанування особистістю культурних цінностей

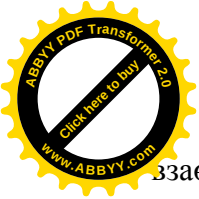

власного етносу, усвідомлення поліетнічності загальнодержавної нації, взаємозв'язку етнокультур у минулому і майбутньому, спільної для всіх етносів долі та мети, повагу до їхньої культури, звичаїв, традицій; толерантне ставлення до представників інших етносів, вміння налагоджувати з ними ефективне спілкування та взаємодію, здатність запобігати конфліктам, а у випадку виникнення конфліктних ситуацій – конструктивно та відповідально розв'язувати їх.

Серед напрямів сучасної педагогіки виокремлюються мультикультурне виховання та міжкультурна освіта, завданням яких є підготовка людини до життя в умовах культурного та етнічного плюралізму. Проблема, з якою стикаються політики Європейського Союзу, полягає в тому, як зберегти та захистити культуру в той період, коли Європа спрямована на інтеграцію. Створюючи єдину Європу, необхідно знайти спосіб збереження культурного різноманіття [29].

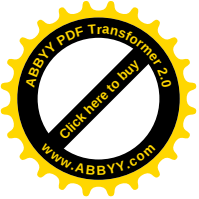
Усвідомлення своєї приналежності до певного етносу, генетичного зв'язку з іншими представниками даної групи, уявлення про своє походження, знання особливостей одягу, фольклору, народних промислів, традицій, звичаїв та інших ознак самобутності народу, за твердженням О. Рудницької, є важливим складником етнічної культури, що становить вихідні засади національної культури. Національна приналежність людини є тим культурним явищем, що належить не до побутового, а до найвищого рівня розвитку цивілізації, результати якого втілюються у творчості найталановитіших представників нації, в діяльності яких акумулюються результати культурної творчості цілих художньо-історичних епох [7].

Збереження національної культурної самобутності та етнічної ідентичності у мультикультурній Європі в умовах

взаємопроникнення культур є досить актуальною проблемою на сьогодні. Особливо гостро стоїть це питання серед молодого покоління європейців, які мають змогу вільно пересуватись по Європі, вибирати місце навчання та проживання за своїм бажанням. Ритм життя сучасної молоді, її прагнення стати повноправним громадянином Європи не залишає молоді часу на обмірковування питання щодо її національної приналежності. Тому заклади освіти повинні активізувати свої дії щодо патріотичного виховання молоді, знайти способи привернути увагу студентів до цінностей національної культури та необхідності збереження культурної спадщини свого народу. Вагомого значення у сфері розвитку культури студентів, а разом з тим і їх національної свідомості набули університетські осередки культури, які здійснюють патріотичне виховання молоді шляхом її залучення до національної культури, а розвиток мультикультурного світогляду студентів відбувається через ознайомлення з культурами різних народів, їх розуміння і прийняття.

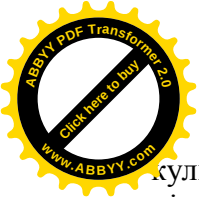
Детальний аналіз наукової думки та особисті спостереження за діяльністю УОК у Польщі дозволяє конкретизувати організаційно-педагогічні засади цієї діяльності у культурологічному аспекті на трьох рівнях. На *загальноєвропейському рівні* в умовах мультикультурності європейського простору ми окреслюємо потребу у розвитку полілогу культур, про що свідчать основні положення «Європейської культурної конвенції», документи Ради культурного співробітництва, Фонду культури. Діяльність УОК спрямована на реалізацію культурних проектів міжнародних студентських організацій, що сприяє інтернаціоналізації студентського дозвілля.

На *державному рівні*, враховуючи необхідність розвитку міжкультурних та міжетнічних зв'язків, інтеркультурного виховання громадян, наголосимо на необхідності підтримки культурної різноманітності національного середовища в умовах вищої школи. Пріоритетними напрямками її діяльності у культурно-дозвілєвому просторі слід визначити художньо-естетичний, пізнавально-розвивальний та спортивно-оздоровчий. Серед організаційно-педагогічних засад діяльності УОК, що визначаються інтересами держави, залишаються розвиток національної культури, збереження духовних надбань народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин.

На *університетському рівні* багатокультурне середовище сучасних європейських вишів потребує забезпечення толерантності та здійснення інтеркультурного виховання. Серед організаційно-педагогічних засад діяльності УОК польських університетів пріоритетними зостаються збереження та примноження традицій навчального закладу та формування особистісної культури студентів.

У ході емпіричного дослідження (інтерв'ю, бесід, педагогічних спостережень під час стажування в Польщі) було з'ясовано, що діяльність університетських осередків культури спрямована не лише на збереження та популяризацію національних культурних традицій, але й на пошук нових форм культурної діяльності відповідно до сучасних тенденцій розвитку європейської культури і освіти та зростаючих культурних потреб студентської молоді. Зауважимо, що культурні традиції університету є складовою національної культури, тому одним із завдань університетських осередків культури є збереження та примноження цих традицій. Також невід'ємною частиною життя студентів і освітянської спільноти є студентська

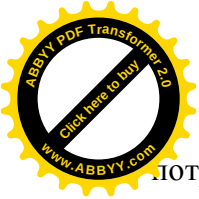
культура, розвиток якої завжди потребує нових, сучасних підходів, але обов'язково з дотриманням визначених принципів виховання.

Наголосимо, що погляди сучасних педагогів збігаються на тому, що ідеалом виховання має стати всебічно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідома особистість, яка наділена громадською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними і патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку, самовдосконалення і творчої діяльності.

Інституціями, що найбільш органічно поєднують у собі освіту, науку, культуру і виховання, є вищі навчальні заклади: інститути, університети, академії тощо. Серед завдань, що стоять перед вишами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців – формування національної інтелігенції, виховання духовної еліти нації, а також культурної освіти молодого покоління. Ці положення повинні бути реалізованими у процесі діяльності університетських осередків культури, де основним засобом впливу є цінності культури.

Університети Польщі, як повноправного члена Євросоюзу ведуть активну діяльність щодо розвитку міжкультурних відносин та популяризації культур інших національностей та народностей Європи, Азії, Америки та інших. В умовах багатокультурності освітнього середовища набуває актуальності розвиток напрямів діяльності університетських осередків культури щодо популяризації національних цінностей та культурних надбань різних країн і об'єднання їх у єдиному культурному просторі.

Участь у культурі є одним із найвагоміших чинників, формуючим особистість. Культурна активність студентської молоді залежить не лише від індивідуальних

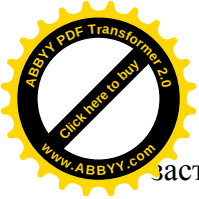

потреб та інтересів, але й від суспільного середовища, в якому перебуває студент. Тому таким важливим стає створення культурного простору на території університету, що зможе ефективно впливати на формування культури студента, спонукати його до участі у культурі та сприяти залученню молоді до активної культурної діяльності.

Польські науковці у своїх дослідженнях доводять особотворчий вплив культури на особистість у процесі різноманітних культурних контактів, де головну роль відіграють «цінності культури». Витвори культури мають початок у духовному боці розвитку людини і водночас є стимулятором переживання цінностей, що кореняться в них. На думку А. Горбовського, людина, яка бере учать в аматорському художньому русі, багатшає завдяки подвійному процесу, який обіймає контакт із твором мистецтва і власну творчу активність [14]. І. Войнар зауважує на тому, що «аматорська творчість являє собою вираження персонального ставлення до світу, експресію особистості, джерело особистих задоволень» [26].

Таким чином, витвори культури мають виховний вплив не лише на осіб, які є їх споживачами, але і на самого творця, тому що створюючи, він об'єктивує свій духовний бік, тому що виражає її в самому витворі, а через те укріплює і розвиває свою психічну структуру. Таким чином, сам акт створення цінностей культури не лише підсилює в людині творчі сили, але й формує його психіку, надає їй форми і виразності.

Проблеми формування та розвитку висококультурної, духовної та творчої особистості не втрачають своєї актуальності ні в Україні, ні в Польщі. Це підтверджують основні тези конгресів, конференцій та наукових семінарів польських педагогів. Серед питань, які непокоять науковців, виокремлюються: недостатність фінансування державою установ культури та мистецтв; необхідність

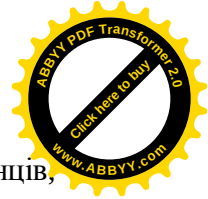
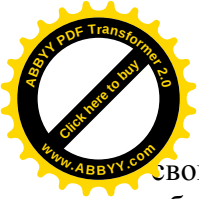
застосування мистецьких дисциплін у навчальних програмах, а також залучення дітей та молоді до активної артистичної діяльності; необхідність виховання молоді на зразках всесвітніх культурних цінностей, засобами високого (серйозного) мистецтва; важливість об'єднання ресурсів освітніх установ, закладів культури та регіональних і загальнодержавних органів управління у реалізації культурно-освітніх проектів для молоді.

Університетські осередки культури, здійснюючи свою діяльність у вільний від навчання час, спрямовують її на задоволення художньо-естетичних, творчих, пізнавальних та комунікаційних потреб студентів, а також, реалізуючи виховну функцію, вживають заходи щодо збереження та примноження національної культури, розвитку творчих здібностей студентів, формування їх ціннісних орієнтацій та загальної культури. Діяльність університетських осередків культури за всіма переліченими напрямками передбачає участь студентської молоді у різних видах культурної діяльності.

Організаційно-педагогічні засади цієї діяльності у культурологічному аспекті, що дало нам змогу визначити таке:

- в умовах євроінтеграції діяльність університетських осередків культури повинна враховувати мультикультурність європейського простору і вживати заходи щодо розвитку полілогу культур, підготовки молоді до життя у європейському співтоваристві шляхом ознайомлення з культурами іноземних країн, розуміння та прийняття цих культур, виховання толерантності та терпимості до національних відмінностей;

- культурна та етнічна різноманітність національного середовища зумовлює виховання поважного ставлення до всіх етнічних груп та поряд з цим необхідність виокремлення національної культури, збереження традицій

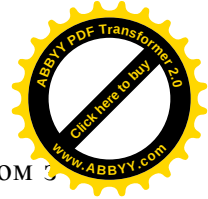
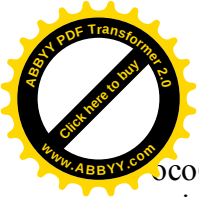

свого народу, популяризацію національної музики, танців, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, вивчення та шанування історії свого народу;

- інтеркультурність університетського середовища, яка характеризується перебуванням на території навчального закладу представників різних національностей та суспільних груп, спричиняє втрату деяких культурних традицій навчального закладу та сприяє проникненню елементів різних культур у суспільне середовище закладу, втрату аксіологічних орієнтирів молоді, тому діяльність університетських осередків культури повинна спрямовуватися на збереження культурних традицій університету, а саме – підтримку музейної діяльності, аматорського артистичного руху (хорів, хореографічних колективів, художніх майстерень), які не лише сприяють збереженню і примноженню традицій університету, але і набувають вагомого значення у гармонійному розвитку особистості студента.

2.2 Соціально-педагогічний аспект організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури в Польщі

Участь у культурі має вагомий соціально-педагогічний вплив на розвиток особистості, саме тому університетські осередки культури сприяють залученню студентської молоді до активної участі у культурній діяльності. За переконаннями Яна Павла II, найбільш важким завданням кожної культури і культури взагалі є виховання. Це завдання полягає у формуванні в людині особистості «зрілого духу», у створенні людини досконалою, здібною довести всі свої можливості до повного розвитку. Це означає, що реалізація людини як

особистості повинна проходити у всіх її аспектах, разом з усіма її здібностями [16].

В умовах побудови Європейського освітнього простору освіти та культурна спільнота покладає надії на європейські навчальні заклади щодо виховання «громадянина Європи» – високоосвіченого, культурного, вихованого на загальноєвропейських цінностях та візціях. У Рекомендаціях Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про європейське співробітництво у галузі освіти» визначено освіту як безперервний процес, який триває протягом життя і є прямо пов'язаним із культурним розвитком особистості. У документі наголошується на важливості освіти для поширення надбань демократичного суспільства та для підготовки громадян майбутнього, розвиваючи в них почуття громадянської відповідальності, толерантність, прикладом якої може служити міжкультурне взаєморозуміння, усунення політичного та іншого насильства, культурну творчість тощо.

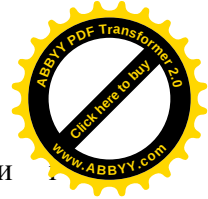
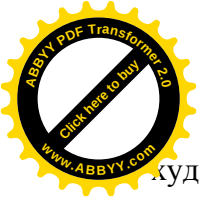
Серед новітніх педагогічних концепцій, які відобразилися у сучасних засадах діяльності УОК на загальноєвропейському рівні, дедалі більшої ваги набуває педагогіка миру, оскільки у новому тисячолітті людство опинилося перед загрозою тероризму та ядерного катаклізму, а крім того зіткнулося з аксіологічною кризою. Виховання студентської молоді в дусі миру й взаєморозуміння засобами культури й мистецтва вирішує такі питання, як: протидія агресії поміж людьми; мілітаризм, війна, збройні конфлікти і зло, яке вони несуть людству; розв'язання конфліктів не через нав'язування свого бачення ситуації іншим, а розуміння позиції другої сторони, здатність до конструктивного діалогу; демократія й прийняття рішень через соборність і задля соборності; протидія ксенофобії, расизму, шовінізму; зрівняння прав привілейованого центру та маргіналізованої провінції тощо

[6]. Все частіше спостерігається внесення тематики війни в мир до програм молодіжних фестивалів і зустрічей, студентських форумів, до участі в яких все частіше прагнуть УОК Польщі.

Реалізацію соціально-педагогічної політики ЄС, спрямованої на виховання громадян нового покоління європейців, здійснення національного виховання студентської молоді, а також створення сприятливих умов для гармонійного розвитку особистості покликані забезпечити університетські осередки культури. Конкретизація організаційно-педагогічних засад діяльності університетських осередків культури у соціально-педагогічному аспекті на європейському рівні свідчить, що їх діяльність спрямована на виконання положень загальноєвропейських документів, зокрема, організовуються міжнародні фестивалі, де молодь обмінюється культурним досвідом, вивчає особливості різних культур та вчиться їх розуміти. В університетах Польщі діють центри культури іноземних держав, в яких, крім мовних компетенцій, студенти мають можливість отримати додаткові знання з історії та мистецтва, поспілкуватися із представниками творчої інтелігенції, педагогами, студентами цих країн, взяти участь у програмах закордонних стажувань та студентських обмінів.

Виконання завдань державного рівня, а саме: популяризація надбань національної культури та соціалізація студентів, набуття ними вмінь співіснувати у колективі, етнічній групі, державі, Європі забезпечується у процесі діяльності університетських осередків культури. Завдяки залученню студентської молоді до цінностей національної культури, включенню її в діяльність художніх колективів здійснюється патріотичне та

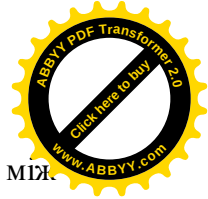
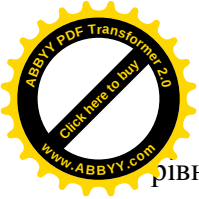

художньо-естетичне виховання засобами культури мистецтва.

Участь студентів у діяльності університетських осередків культури сприяє гармонійному розвитку їх особистості, формуванню системи ціннісних орієнтацій завдяки контактам з цінностями культури, а також забезпечує соціалізацію особистості завдяки їх спілкуванню в колективі. Дослідження соціально-педагогічного значення діяльності УОК дозволяє визначити, що університетські осередки культури сприяють: акцептації іншої особи (сприйняття її такою, якою вона є); визнанню переваги духовних цінностей над матеріальними, а також формування позиції «бути кимось», «бути особистістю» і ґрунтувати стратегію свого життя на цінностях, що глибоко таяться в самій особі і які стимулюють її творчий саморозвиток.

Виконання завдань осередків культури університетського рівня, а саме виховання гідного випускника вишу – гармонійно розвиненого як професіонал і особистість, можливе лише у разі створення для студентів сприятливих умов навчання та життєдіяльності. Лише у разі перебування студента у комфортному для нього середовищі можливе ефективне виконання навчальних та виховних функцій університету. Університет є соціальним середовищем, де склалися суспільна атмосфера, правила поведінки, відносини та громадські зв'язки.

У процесі виховання середовище відіграє досить важливу роль. Соціальне середовище, за визначенням В. Ягупова, є сукупністю суспільних, матеріальних та духовних умов, факторів, відносин тощо, в яких існує особистість, і які так чи інакше впливають на її свідомість, поведінку і діяльність. Соціальне середовище – це складне структурне утворення, яке характеризується численними

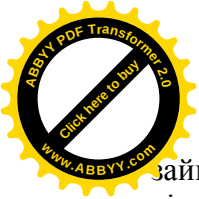

рівнями, складними зв'язками та відносинами між елементами» [8]. Середовищем, згідно з А. Камінським, називаємо ті елементи оточуючої природної, суспільної і культурної структури, які діють на особу постійно або протягом якогось часу [17].

У соціально-педагогічному середовищі університету осередки культури займають гідне місце серед інституцій, що сприяють створенню умов для гармонійного розвитку особистості студента. Ефективність процесу діяльності осередків культури залежить від тісної взаємодії всіх її складових, а саме від: діяльності студента, діяльності педагога (організатора, яким може бути студент-лідер, представник студентської організації, органів самоврядування тощо), активності учасників процесу, яка залежить від мотивації, а також змісту діяльності.

Характерною рисою людської індивідуальності психологи вважають генетично закріплене прагнення до самореалізації, активне придбання та творчу обробку інформації про зовнішній світ, де важливу роль відіграє зовнішнє середовище. Особистість спроможна створювати нові елементи культури, а не лише пасивно піддаватися впливу оточуючої суспільно-культурної дійсності [24]. Можливість самореалізації, набуття нових знань, задоволення естетичних та комунікаційних потреб надають одні з найпопулярніших та найпоширеніших різновидів осередків культури – аматорські творчі колективи, обов'язковою умовою для учасників яких є активна творча участь у створенні та передачі цінностей культури.

Характеризуючи феномен студентської художньої активності, варто звернути увагу на її значення для поглиблення процесів розвитку особистості. Участь у діяльності творчих колективів є потужним чинником формування особистості студента. За визначенням Е. Внук-Ліпінської, студенти, які систематично

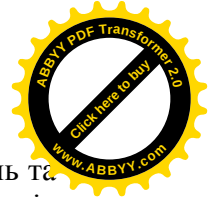
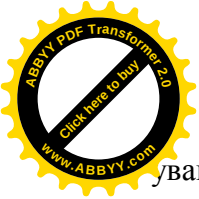
займаються якимось видом артистичної діяльності, відображають виразні тенденції до участі у формах культури вищого рівня [25].

Артистичне виховання, за твердженням Л. Зязюн, точніше відтворює змістовну наповненість освітньо-виховного процесу: з одного боку, «артистичне» формується засобами художнього і виявляється в позитивних почуттях до прекрасного, піднесеного; з іншого – кожен суб'єкт освіти і виховання, з пізнанням видів і жанрів мистецтва, формує власний досвід артистизму, конче необхідний для самоствердження...» [4].

Аматорська артистична діяльність, на думку Л. Белової, є тим типом культурної активності, який набуває розвитку передусім спираючись на культурні вподобання і потреби учасників. Вони є вирішальним стимулятором прогресу в області відповідного виду мистецтва, вони також визначають рівень і межі діяльності художніх колективів. Для отримання відчуття упевненості у своїх здібностях, можливості самореалізації важливим є не лише сам факт створення колективів, але й досягнення ними високих сценічних результатів, що також дає молоді відчуття масштабності їх ВНЗ [1].

Участь в аматорському мистецтві у вільний час має велике аутокреаційне значення, тому що розвиває певні риси характеру, а також позитивно впливає на розвиток вроджених артистичних, танцювальних, музичних, художніх і письменницьких здібностей і тим самим на укріплення відчуття власної вартості. Ілюстрацією цього відчуття є власні витвори аматорської артистичної, дослідної і технічної діяльності.

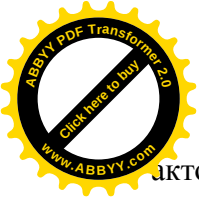
При виборі форм діяльності університетських осередків культури необхідно враховувати рівень творчих та інтелектуальних здібностей студентів, а також звернути

увагу на те, що ефективність розвитку здібностей, вмінь та навичок у процесі діяльності університетських осередків культури зумовлюється урахуванням психологічних та фізіологічних можливостей її учасників. Для досягнення значного виконавського рівня заняття необхідно проводити систематичні, починати з елементарних вправ. ... Лише високий рівень виконавської майстерності може гарантувати виконавцю справжнє задоволення під час виступів [21].

Участь у творчих колективах є не лише джерелом психологічних переживань, пов'язаних з виконанням мистецьких творів, новими знайомствами та спілкуванням з цікавими людьми, але також виховує внутрішню дисципліну і сприяє соціалізації учасників колективу. С. Шуман, намагаючись визначити різницю виховного впливу музики на виконавця (чи автора) та слухача, довів, що користь від близького контакту виконавця з музикою більша, ніж у слухача, тому що слухач, який не виконує музику не знає тієї музики ні так, як знає її композитор, ні так, як виконавець, який є співавтором та реалізатором властивого їй звучання та її відображення [22]. У співвідношенні: автор – виконавець – глядач (слухач) у творах музичного мистецтва одержувач (слухач) сприймає твір через призму розуміння не лише автора та своєї свідомості, але ще й у інтерпретації виконавця, у його розумінні, що може впливати на сприйняття його слухачем. Образотворче мистецтво у цьому відношенні не має складової «виконавець», тобто потрапляє одразу до глядача і сприймається лише ним).

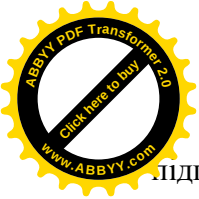
Вивчаючи виховний вплив мистецтва на розвиток особистості, Є. Семкув підійняв суперечливе питання, чи мають виховний сенс твори мистецтва, які виконуються (або створюються) непрофесіоналами, тобто аматорами. Чи не домінують погрішності виконання самодіяльного

актора або недосконалість майстерності автора-аматора над користю виконання твору професіоналами [21]. С. Шуман довів, що, виконуючи музичні твори, amator робить великий вклад у музичне та естетичне виховання. Відбувається це завдяки тому, що amator не лише докладно розглядає твір, але і робить свій творчий внесок, крім того, розвиває свою творчу уяву. Виконавець пізнає і розуміє музичний твір і отримує задоволення від гарного виконання, якому передувала важка праця над твором [22].

Для більшості учасників колективів дуже важливим елементом їх занять, одним із видів їх захоплень, крім репетицій, є виступи перед більш широкою публікою. Концерти та конкурси виконують дві основні функції: з одного боку – це спосіб підбиття підсумків якогось етапу роботи колективу, і тоді стануть своєрідними муловими каменями на дорозі розвитку колективу. З іншого боку, може бути лише виконанням конкретного суспільного замовлення (установи або середовища), і тоді в основі оцінки лежить у меншій мірі художня досконалість, а в більшій – суспільний резонанс. Тому що репертуар, підібраний під кутом потенціального слухача, не може відповідати виключно художнім критеріям [21].

Для повноцінної діяльності колективу і досягнення ним високого художнього рівня необхідна його кадрова стабілізація. Високих результатів досягають ті колективи, які уникають щорічної масової зміни учасників. На нашу думку, це є дуже суттєвою проблемою для всіх колективів, які працюють в навчальних закладах. Кожного року частина колективу закінчує навчання і автоматично виходить з його складу, а на місце випускників приходять студенти-першокурсники, які у деяких випадках не займались раніше таким видом діяльності і потребують особливої уваги та майстерності керівника. Доцільним у таких випадках, на нашу думку, буде створення

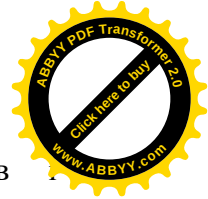
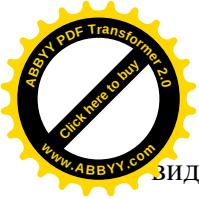

підготовчої групи, де буде можливо займатися додатково з студентами молодших курсів, які після випуску старшокурсників займуть їх місце в основному складі колективу, що забезпечить таким чином природну адаптацію першокурсників.

Вагомого значення для ефективного розвитку творчих здібностей та формування особистості набуває професійний рівень педагога (керівника колективу) та його авторитет серед учасників колективу. Педагог повинен не просто передавати знання, а спонукати учасників до саморозвитку і самореалізації, володіти педагогічними прийомами ефективного мотивування.

Польські дослідники приділяють велику увагу вивченню питань щодо участі молоді у культурі. Важливу роль, на їх думку, відіграє визначення «вибору і преференцій» відповідних форм і змісту культури, тобто фіксування існуючого комплексу конкретних, автентичних культурних практик (культурних виборів) та визначення потенційних інтересів і культурних захоплень (преференцій). ...

Розрізнення цих двох понять – виборів і культурних преференцій – необхідне, оскільки, часто, ґрунтуючись на статистичних дослідженнях популярності тих, а не інших форм контактів з культурою, ми висловлюємо занадто необачні пропозиції того чи іншого культурного замовлення якійсь особі або суспільній групі. Може бути також навпаки: велика потреба у визначених культурних цінностях не завжди покривається інтровертивними потребами. Наприклад, спостерігаючи ситуацію з сучасною літературною книжкою, ми бачимо з одного боку збільшення замовлень на цей вид продукту культури, а з іншого – спад читання книжок. Дослідження порушеної тут проблематики повинне служити виконанню рішень відносно функціональності змісту культури, що

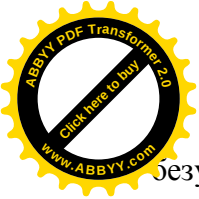
виділяється за принципом концентрації виборів
преференції.

Дослідження культурної активності дозволяють отримати інформацію щодо інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, прагнень та вподобань. Поглиблюють також поняття правильності поведінки людини, вносять багато нової інформації про структуру людської діяльності, створюють основу до повнішого та актуальнішого пізнання. Культурна активність обумовлена не лише психологічними, але й соціологічними чинниками. Досліджуючи її, ми заглиблюємося у суспільні, об'єктивні механізми функціонування особи і суспільних груп. Тому ця проблематика збуджує інтерес представників різних наукових дисциплін – педагогів, психологів, соціологів.

Діяльність університетських осередків культури включає дії щодо оптимізації умов соціалізації особистості у середовищі університету: створює комплекс ситуацій успіху; діагностує творчі здібності та здійснює діяльність щодо їх розвитку; ущільнює соціальні зв'язки між студентами; підвищує загальний рівень культури студентської молоді; задовольняє художньо-естетичні, комунікативні, творчі та рекреаційні потреби студентів.

Характерною рисою польських осередків культури є збереження традиційних форм діяльності, таких, як хори, оркестри, ансамблі народних танців, поряд з якими активно розвиваються та взаємодіють інноваційні напрями мистецької діяльності (перфоменс, графіті тощо).

Учасники хорових колективів та оркестрів в польських університетах – студенти, які не мають спеціальної музичної освіти, під час занять у хорових колективах та ансамблях народного танцю досягають високого професійного рівня, що дозволяє їм брати участь у міжнародних фестивалях музичного, хорового та хореографічного мистецтва на рівні з професіоналами. Це,

Незумовно, є великим досягненням університетських осередків культури, що підтримується і примножується у сучасних польських вишах.

У польських університетах працюють також колективи, учасниками яких є професійні виконавці, що теж відрізняє їх від українських аналогів, але це може бути відзначено як позитивний бік, тому що якість створеного професіоналами «продукту» набагато вища, ніж в аматорських колективах, завдяки чому студенти польських університетів отримують більш якісне виконання творів мистецтва, що ефективніше впливає на формування ціннісних орієнтацій та естетичних вподобань студентів [3].

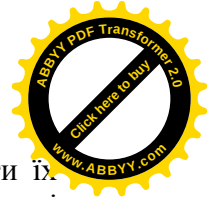
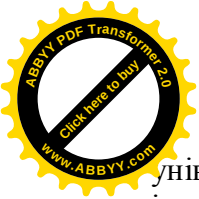
Організаційно-педагогічні засади у соціально-педагогічному аспекті на трьох рівнях:

- діяльність університетських осередків культури спрямована на виконання окреслених у основних загальноєвропейських та державних документах завдань щодо реалізації соціально-освітньої політики ЄС та виховання громадянина Європи, а також, враховуючи мультикультурність європейського середовища на інтернаціоналізацію дозвілля, та створення загальноєвропейського дозвілєвого простору;

- участь студентів у діяльності університетських осередків культури сприяє їх соціалізації, патріотичному вихованню, надбанню соціального досвіду, розвитку духовності, моральності, художньо-естетичної культури;

- університетські осередки культури забезпечують виховання гідного випускника університету, гармонійний розвиток особистості, створюють сприятливі умови для підвищення рівня загальної культури студентів та вдосконалення їх творчих здібностей.

Здійснене дослідження дало змогу обґрунтувати організаційно-педагогічні засади діяльності

університетських осередків культури, а також виявити їх інноваційний потенціал і визначити можливості впровадження позитивного досвіду в діяльність вітчизняних університетів, що буде висвітлено у наступному розділі.

Питання для обговорення

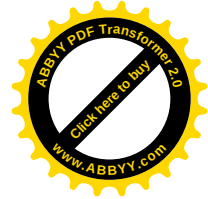
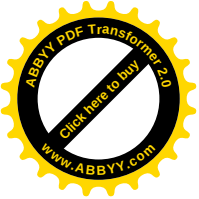
1. Схарактеризуйте організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі. Чи відрізняються вони від аналогічних в Україні?

2. В яких аспектах розглядаються організаційно-педагогічні засади діяльності університетських осередків культури в Польщі? Чи можна застосувати трирівневу систему організаційно-педагогічних засад діяльності УОК в Україні?

3. Положеннями яких документів регулюється діяльність університетських осередків культури в Польщі та Україні?

4. Яке значення мають культурні цінності для розвитку особистості?

5. В чому полягає соціально-педагогічна значущість участі в діяльності університетських осередків культури?

РОЗДІЛ 3.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ

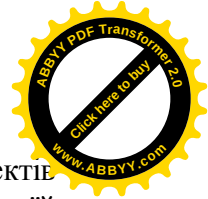
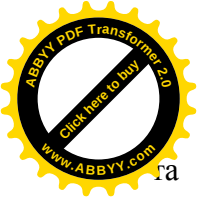
У третьому розділі схарактеризовано інноваційний потенціал досвіду діяльності університетських осередків культури в Польщі та виявлено можливості його використання у практиці вітчизняних вишів.

3.1 Інноваційний потенціал досвіду діяльності університетських осередків культури в Польщі

Реалізація функцій університетських осередків культури здійснюється в польських вишах шляхом залучення студентської молоді до цінностей культури. В умовах багатокультурності освітнього середовища набуває актуальності розвиток напрямів діяльності університетських осередків культури щодо популяризації національних цінностей та культурних надбань різних країн і об'єднання їх у єдиному культурному просторі.

Університетські осередки культури в Польщі мають значний досвід здійснення відповідної діяльності. Набули великої популярності фестивалі культури та мистецтв закордонних держав, такі, як «Дні арабської культури» в Університеті Казімежа Великого у Бидгощі, «Фестиваль діалогу чотирьох культур» (Festiwal Dialogu Czterech Kultur) у Лодзі, який популяризував творчі доробки німців, росіян, євреїв, поляків, а також інші заходи такого типу.

У багатьох польських університетах функціонують осередки культури закордонних держав, де ведеться діяльність у напрямі зміцнення міжнародних відносин між університетською молоддю, вивчення культурних традицій

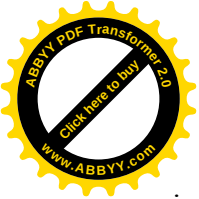

та мови, організації та втілення міжнародних проєктів тощо. Наприклад, Гданський університет має у своїй структурі Американський центр інформації і культури «American Corner» (Amerykańskie Centrum Informacji i Kultury «American Corner»); Осередок досліджень американської культури (Ośrodek Badań Kultury Amerykańskiej); Центр Хердера (Centrum Herdera) – осередок німецької культури та мови.

Центр Хердера організовує авторські вечори, літературні авторські та читацькі конкурси, виставки німецьких книжок, зустрічі викладачів німецької мови, студентів польських та німецьких навчальних закладів, інформаційні та виховні заходи для учнів середніх шкіл. Центр Хедера допомагає в організації конкурсів німецької мови, бере активну участь у реалізації проєктів зі студентами та учнівською молоддю, інформує про можливості навчання у Німеччині, отримання стипендії, про діяльність організацій та фондів, що займаються обміном студентів та іншими навчальними послугами.

Однією із форм популяризації культури іноземних держав є тематичні виставки картин, фотографій, предметів побуту, декоративно-ужиткового мистецтва. Означені виставки можуть бути організовані різними осередками культури, але найчастіше вони проходять у виставкових залах, галереях та музеях, які відіграють важливу роль у культурному розвитку особистості.

У сфері культури польськими університетами реалізуються також ініціативи обміну практичними фаховими стажуваннями, канікулярними рекреаційними групами дітей та молоді, організовано пізнавальний туризм і екскурсії вихідного дня, взаємні візити оркестрів і театрів, молодіжних пісенних колективів та спортивних команд, розвивається наукове співробітництво.

Питання розвитку полілогу культур, поширення міжнародних культурних зв'язків та обміну культурним досвідом у польських університетах вирішується також шляхом організації та проведення заходів міжнародного рівня, що дає можливість в одному місті і в один час зібрати зразки культурної спадщини багатьох народів та надати можливість ознайомитися з ними великій кількості студентської молоді. Серед окреслених заходів найпопулярнішими в Польщі є міжнародні фестивалі студентської творчості. Головною метою фестивалів є можливість продемонструвати культурні традиції та національні відмінності свого народу, звернути увагу європейської та світової спільноти на культуру своєї держави. Фестивалі також сприяють обміну досвідом та розвитку партнерських та дружніх відносин між студентами різних держав, соціалізації молоді.

Університетський центр культури «Rotunda» Ягеллонського університету в Кракові є організатором міжнародних фестивалів: «Краківські театральні ремінісценції» (Międzynarodowy Festiwal Teatralny «Krakowskie Reminiscencje Teatralne»), фестиваль молодих джазових колективів (Międzynarodowy Festiwal Młodych Zespołów Jazzowych) «Jazz Juniors», Міжнародний кінофестиваль (Międzynarodowy Festiwal Filmowy) «Etiuda», фестиваль пісень мореходців (Międzynarodowy Festiwal Piosenki Żeglarskiej) «Shanties».

У Шльонському університеті в Катовицях проходить щорічний Міжнародний студентський фестиваль фольклору (Międzynarodowy Studencki Festiwal Folklorystyczny), господарем якого є студентський ансамбль пісні і танцю «Katowice» (Studencki Zespół Pieśni i Tańca «Katowice» Uniwersytetu Śląskiego). Фестиваль почав свою діяльність у 1979 році, за часи його проведення в ньому взяло участь понад 230 колективів з Албанії,

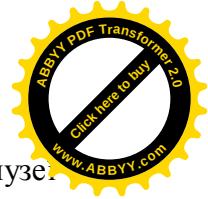
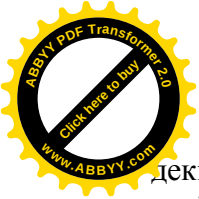

Аргентини, Білорусії, Боснії і Герцеговини, Індії, Індонезії, Кенії, Кіпру, Македонії, Малайзії, Мексики, Португалії, Росії, Сенегалу, Туреччини, Угорщини, України та інших країн світу. Цей фестиваль є однією з 300 світових фольклорних подій, яка протягом багатьох років займає постійне місце у календарі CIOFF Міжнародної ради організаторів фестивалів фольклору та традиційного мистецтва (Międzynarodowa Rada Organizatorów Festiwalu Folkloru i Sztuki Tradycyjnej), що діє під егідою UNESCO.

Люблінським університетом Марії Кюрі-Склодовської щорічно організовується Міжнародний фестиваль народної музики (Międzynarodowy Festiwal Muzyki Ludowej) «Mikołajki Folkowe», який є найстарішим фестивалем такого типу в Польщі. Його метою є популяризація народної музики в привабливий для сучасного споживача спосіб, показ найрізноманітніших культур всього світу з особливим урахуванням слов'янських традицій. До цього часу, крім провідних фольклорних груп, з Польщі у фестивалі брали участь виконавці з Литви, України, Білорусії, Нігерії, Кіпру, Німеччини, Ірландії, Італії, Латвії й Угорщини.

Щороку на фестиваль прибуває близько 2000 глядачів, перш за все молоді, з Польщі та з-за кордону. Організатори намагаються йти в ногу з останніми культурними тенденціями і показувати найбільш цікаві для глядачів виступи, компануючи сучасні музичні напрями з традиційними народними. Одним з прикладів можуть бути концерти фолк-метал або етно-джаз груп. У програмі фестивалю передбачені також конкурс молодих виконавців «Відкрита сцена», концерти, зустрічі, ярмарки ремесел, виставки фотографій тощо.

Не менший педагогічний вплив мають університетські музеї, які функціонують у більшості польських університетів, а у деяких з них діють одразу

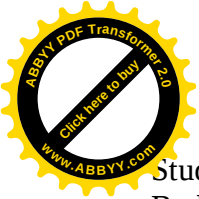

декілька музеїв. У своїх експозиціях університетські музеї знайомлять відвідувачів з історією створення навчального закладу, архітектурою, творами образотворчого мистецтва, науковими досягненнями та видатними особистостями, які в ньому навчалися або викладали.

Музейні експозиції, на думку А. Горбовського [14], створюють умови для розвитку умінь сприймати, прочитувати і розуміти візуальну мову, розвивають естетичну вразливість. Пізнання в умовах музейної експозиції проходить, спираючись на процес безпосереднього обстеження, заглиблює процеси мислення та звільняє творчу активність, настає синтез знання стосовно різних областей культури

В Ягеллонському університеті, наприклад, діє одразу декілька музеїв: «Collegium Maius», Фармацевтичний музей (Muzeum Farmacji), Музей лікарського факультету (Muzeum Wydziału Lekarskiego), Зоологічний музей (Muzeum Zoologiczne), Музей Ботанічного саду (Muzeum Ogródu Botanicznego), геологічний (Muzeum Geologiczne), антропологічний (Muzeum Antropologiczne), Музей анатомії (Muzeum Anatomii) та анатомопатології (Muzeum Anatomopatologiczne), Музей палеоботаніки (Muzeum Paleobotaniczne).

У Варшавському університеті діє музей університету, який знаходиться у Палаці Тишкевичів-Потоцьких на Краківському передмісті, де розташовуються постійно діючі виставки зі змінними експозиціями. Одним із напрямів діяльності музею є популяризація надбань світової культури та мистецтва, а також висвітлення творів сучасного мистецтва зарубіжних країн. Наприклад, етнологічна виставка фотографій «Етнічність центральної Азії» («Etniczność Azji Centralnej»), виставка фотографій «Sycylia i Krym», організатором якої є «Misja Krymska» Інституту археології Варшавського університету та

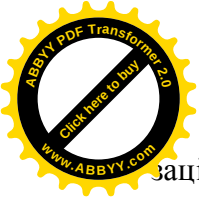

Studenckie Koło Naukowe Kontaktów Świata Antycznego z Barbaricum; виставка фотографій Instytutu Muzykologii UW «Muzyka, taniec i teatr Indonezji»; виставка Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych (Zakład Geografii i Ameryki Łacińskiej) під назвою «80-річчя дипломатичних стосунків між Польщею та Мексикою»; виставки про культуру народів світу: «Mój Bliski Wschód», «Ekwador – różnorodność w centrum świata», «Etiopia – ludzie i ich kultura».

Поряд із демонстрацією основних експозицій у музеї Варшавського університету проходять також наукові конференції («Ян Потоцький – людина без кордонів» /«Jan Potocki – człowiek bez granic»/), виставки живопису, скульптури, фотографії, квіткові виставки, екскурсії для студентів та школярів, участь у культурологічних проектах, як наприклад, «Літо у місті» («Lato w Mieście 2011 z Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego»), у межах якого співробітники музею проводили екскурсії для школярів вулицями Варшави з метою їх ознайомлення з будівлями та історією найбільшого вищого навчального закладу в Польщі.

Популяризації європейських зв'язків сприяють такі заходи, як виставка, організована Бюро інформації Ради Європи «15 lat Polski w Radzie Europy, 1991-2006». «Polsko-ukraińskie badania założeń rezydencjonalnych w Podhorcach» були висвітлені у виставці, організованій Інститутом Археології UW. «Pomarańczowa rewolucja» - організатор: Studium Europy Wschodniej.

У розмаїтті поданих культурних пропозицій не слід забувати про необхідність популяризації національної культури, щоб не загубитися у сучасному багатокультурному середовищі. Участь у культурі, особливо національній, пасивна чи активна, сприйняття і творчість, сприяє розвитку таких ознак особистості, як

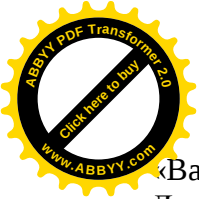

зацікавленість, прагнення, захоплення, світогляд, віра в гуманістичні ідеали, відданість Батьківщині.

У польських університетах значна увага приділяється збереженню національних традицій та розвитку народного мистецтва. Великою популярністю користуються ансамблі народного танцю: Ансамбль народного танцю (Zespół Tańca Ludowego) UMCS (Люблін), Ансамбль пісні і танцю Університету Гданського (Zespół Pieśni i Tańca UG) «Jantar» імені Зигмунта Камінського, Ансамбль пісні і танцю Варшавського Університету (Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Warszawskiego) «Warszawianka», Ансамбль пісні і танцю Лодзького Університету (Akademicki Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Łódzkiego) «Kujon», Студентський ансамбль пісні і танцю Шльонського Університету (Studencki Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Śląskiego) «Katowice» [359], Ансамбль пісні і танцю Ягеллонського Університету (Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Jagiellońskiego) «Słowianki» та інші.

Участь у танцювальних колективах сприяє отриманню знань про народну музику, історію танцю, народний костюм, слугує інтелектуальному розвитку, а також надає можливість вдосконалювати свої фізичні здібності, вміння та навички. Особлива цінність народного танцю полягає у тому, що він є виразом зв'язку сучасності з культурними традиціями.

Майже у всіх колективах народного танцю та ансамблях пісні і танцю передбачені інструментальні та вокальні групи, до складу яких входять і професійні музиканти й аматори. У деяких університетах функціонують оркестри, в яких задіяні студенти факультетів мистецтв та професійні музиканти. Наприклад, у Лодзькому університеті функціонує ансамбль музики слов'янських народів «Bałajki» (Akademicki Zespół Muzyki Narodów Słowiańskich

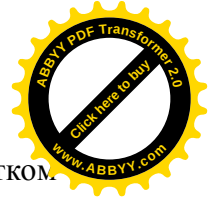
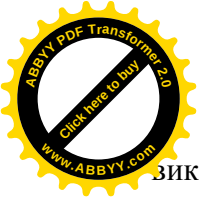

«Bałajki»), а в Університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (UMCS) – оркестр Святого Миколая (Orkiestra św. Mikołaja), який глибоко зацікавлений народним мистецтвом.

Метою діяльності Оркестру Святого Миколая є популяризація народної культури у широкому розумінні. Вже декілька років діяльність оркестру здійснюється за декількома напрямками: артистична діяльність (музична); випуск фольклорного часопису «Плітки з Хатки» («Gadki z Chatki»); організація Артистичних Майстерень; організація Фестивалю Народної Музики «Mikolajki Folkowe». Часопис «Gadki z Chatki» повністю присвячений народній тематиці, дозволяє зацікавити людей цінностями фольклору, спонукати до його пізнання і при цьому виконує роль «журналістської майстерні» для студентів.

Своєю музичною та промоутерською діяльністю оркестр намагається наблизити молодих людей до народної культури, зробити її більш зрозумілою і привабливою. Завдяки використанню різноманітних форм діяльності оркестр, а разом з ним і фольклорна творчість, завойовує широкі кола слухачів та прихильників не лише у Любліні, а й в усій Польщі.

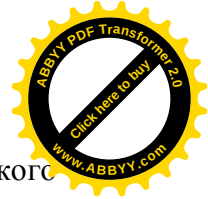
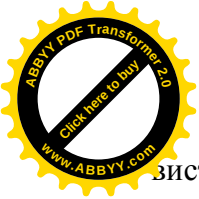
Збереження національних традицій та примноження культурних цінностей є одним із головних завдань університетських осередків культури в Польщі. Цей факт яскраво підтверджує функціонування у кожному польському університеті хорових та театральних колективів, а в деяких університетах їх існує декілька. Колективи можуть діяти на базі центрів культури або окремих факультетів. Під час обстеження університетських осередків культури в Любліні та Варшаві нашу увагу привернув високий рівень виконавської культури студентських хорових колективів, у яких співають студенти різних факультетів, і більшість

зиконавців не має спеціальної музичної освіти (за винятком хорів факультетів мистецтв). До репертуару хорових колективів входять твори класичної музики, сучасних авторів та народні пісні.

Традиційним видом університетських осередків культури є студентські театри, які працюють у різних мистецьких жанрах. Університетські театри існують у Варшавському університеті (Teatr Akademicki Uniwersytetu Warszawskiego); Лодзькому (Teatr «Pstrąg-Grupa 80»), Гданському: театр руху (Teatr Ruchu «Sfere») і театр пантоміми «Кабінет рухомих образів» («Gabinet Ruchomych Obrazów»); в Опольському університеті діють театр руху «In Initio», театр одного вірша «Teatr jednego wiersza», театр «Piktogram», театр «Zapadnia». Однією з найпопулярніших театральних форм у Польщі стали «Кабаре», які з успіхом вплинули в студентське середовище Ягеллонського та Варшавського університетів (Stowarzyszenie Promocji Sztuki Kabaretowej PAKA – Краків; Zimowe Konfrontacje Kabaretowe та Ogólnopolski Przegląd Kabaretów PAKA – Варшава).

Театральні колективи включають до свого репертуару як класичні твори всесвітньо відомих авторів, так і молодих сучасних драматургів. Поряд з традиційними спектаклями студентські театри представляють альтернативні проекти. Одним із таких проектів є «Читальня драми», який реалізовується театральними колективами Люблінського університету Марії Кюрі-Скłodовської. Проект спрямований на популяризацію мистецьких здобутків сучасних польських авторів. Учасники студентських колективів поряд з професійними акторами люблінських театрів читають на сцені тексти молодих авторів. Читання супроводжується зустрічами з авторами. У проекті «Читальня драми» також передбачено

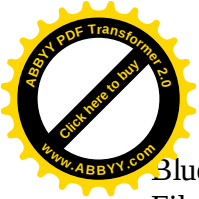

виступи у формі радіоспектаклів у ефірі університетського радіоцентру.

Невід'ємним елементом культури безперечно є образотворче мистецтво. В умовах діяльності університетських осередків культури образотворче мистецтво можна не лише сприймати, відвідуючи виставки та музейні експозиції, але і брали участь у створенні художніх творів. Учасники художніх майстерень, які діють в польських університетах, крім індивідуальної практичної роботи на заняттях, мають змогу отримувати теоретичні знання з історії мистецтва, стати учасниками пленерів, зустрічей із відомими художниками, а також з учасниками подібних майстерень з інших університетів переглядають фільми мистецької тематики, відвідують виставки та організовують спільні виставки персональних робіт.

Ще одним носієм культурних цінностей у Польщі є аматорський кінематографічний рух. Вже декілька десятиліть поспіль кіно є одним із найпопулярніших і найдоступніших для глядача видів мистецтва. Кіномистецтво є складним жанром, бо включає в себе і акторське мистецтво, і технічну творчість, і дизайн, і музику тощо. І якщо у XX столітті при університетах існували лише кіноклуби, в яких переглядали та обговорювали фільми, то у сучасних студентів є можливість ще й створювати кіно в аматорських кіно студіях.

Університетські центри культури, наприклад, такі, як «Chatka Żaka» в UMCS, створюють умови для задоволення культурних потреб майже сорокатисячної студентської аудиторії, а також школярів та жителів міста Люблін. Культурні пропозиції АСК мають широкий тематичний спектр, наприклад, традиційними стали заходи до Свята закоханих – «Walentynki», які кожного року проводяться у різних жанрах: «Валентинки Блюзові» («Walentynki

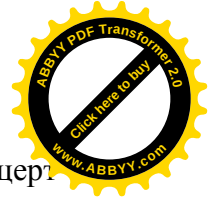
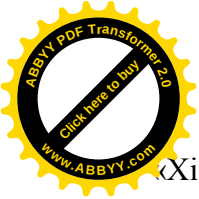

Blues'owe»), «Валентинки фільмові» («Walentyńki Filmowe»), «Валентинки Ясові» («Walentyńki Yassowe») тощо. АСК веде активну діяльність у сфері поширення національної культури та популяризації студентського артистичного руху, організовуючи найрізноманітніші культурно-освітні заходи, які створюють можливість презентувати нових виконавців, налагодити творчі контакти та здійснити обміни досвідом, сприяти розвитку молодих митців.

Реалізацію пізнавальної функції здійснюють у першу чергу університетські бібліотеки. Цей вид осередків є найпоширенішим і найтрадиційнішим. Бібліотека є обов'язковим елементом навчально-виховної системи кожного університету, а предметом їх діяльності є популяризація знань. Разом з тим серед форм діяльності бібліотек можна виділити: організацію виставок (книжкових, фотовиставок, образотворчих, декоративно-прикладного мистецтва тощо), творчих зустрічей з авторами, лекторіїв, літературних вечорів, конкурсів тощо [15].

В університетських бібліотеках у Польщі великою популярністю користуються не лише книжкові виставки, але й виставки фотографій, скульптури, живопису, а також однією з традиційних форм роботи є виставки, присвячені життю і діяльності відомих людей і навіть концерти мистецьких колективів. Наприклад, виставка у бібліотеці UMCS в Любліні «Образ Любліну в бібліотеці», «Початок польської художньої графіки», «Польський плакат 1899-1945», «Галерея бібліотечних екслібрисів», «Марія Складовська-Кюрі. Пам'ять – присутність».

У бібліотеці Варшавського університету проходять виставки: «Сторіччя наукового відкриття Мачу-Пікчу», виставка живопису та графіки «Спокійне тривання»,

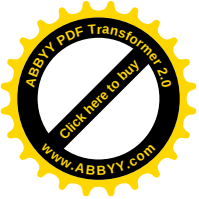

«Хіміки-випускники Варшавського університету», концерти з нагоди 90-річчя хору Варшавського університету.

Дослідження діяльності університетських осередків культури в Польщі дозволяє виявити досить широкий спектр її різновидів та жанрів: від найстаріших осередків музичної культури – академічних хорів, які існують практично в кожному університеті, оркестрів та ансамблів народного танцю, які з успіхом практикують і сьогодні, – до зовсім нових, альтернативних видів та жанрів діяльності (альтернативних театрів, клубів альтернативного мистецтва, рок-гуртів тощо).

Університетські осередки культури, крім опіки над мистецькими колективами, які вже функціонують у їх структурі, займаються також і промоцією «молодих талантів». Наприклад, кожного року в березні АСК UMCS «Chatka Żaka» організовує дводенний Фестиваль Студентської Пісні «Саровіско», який має характер біржі талантів. Під час його проведення відбуваються творчі зустрічі, на яких презентуються репертуар і артистичний доробок виконавців. Конкурсна частина є відбором до найважливішого заходу такого типу – «Студентського Фестивалю Пісні» в Кракові. Крім конкурсної частини, під час фестивалю відбуваються виступи знаних виконавців зі всієї країни. З огляду на неоднорідність музичних форм фестиваль користується великою популярністю серед студентів, а також учнів середніх шкіл.

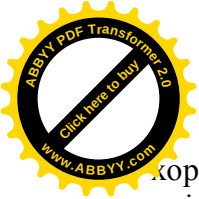
Фестиваль Музики «Блюз» або «Університет Блюз» має загальнопольський характер і є місцем зустрічі митців, творців, виконавців і любителів блюзу. У межах фестивалю відбуваються також конкурсні прослуховування молодих виконавців (головну нагороду засновує Ректор UMCS), музичні майстерні, а також покази відеофільмів, пов'язаних з музикою у стилі блюз. Головною метою заходу є популяризація цього стилю.

Цікавим і досить складним є джазовий напрям музичного мистецтва, але, незважаючи на це, джаз є доволі популярним у польських вишах. Джазові колективи існують не в кожному з університетів, але все ж у Люблінському, Варшавському, Торуньському, Краківському університетах діють джазові колективи та джаз-клуби, ведеться робота з організації та проведення джазових фестивалів.

Педагогічна значущість театрального мистецтва полягає у тому, що участь у різних його формах спричиняє розкриття людини у світі цінностей та дає можливість творчої реалізації у створених ситуаціях. У процесі роботи театральних колективів часто абстрактні цінності набирають конкретних форм, додаються реальними діями. Театральна освіта, що здійснюється у межах аматорського руху, спирається на факт діяльності театру як чинника, що надає можливість розвитку особистості глядача, актора-аматора, інтелектуальної активізації та демонстрації творчих можливостей особи. Ця мета може реалізуватися, охоплюючи два напрямки: 1) участь у театральному колективі, опановуючи театр як мистецтво; 2) об'єднання любителів театру, які одержують різноманітні знання про нього, беручи участь в театральних спектаклях як глядачі, пізнають особливості акторської праці та життя [14].

Досить популярним серед студентів польських університетів є хореографічний жанр мистецтва. У багатьох університетах існує по декілька танцювальних колективів: бального, народного, сучасного, класичного танцю. Так, в UMCS існує ансамбль бального танцю «Impetus», у структурі Гданського університету функціонують ансамблі танцю «Pawilon» та «Animus Saltandi», ансамбль ірландського та шотландського танців «Trebraruna», а в Опольському університеті –

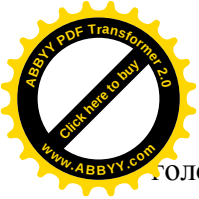

хореографічний колектив «Flash Dance» та університетський театр танцю (Akademicki Teatr Tańca).

Зазначимо, що в польських університетах танець включено до навчальних програм з фізичного виховання на всіх факультетах. Танок та гімнастика, як вважає Є. Семкув, не лише формує статуру та правильну ходу, грацію, а також навчає терпінню та самоорганізації, розвиває вміння ведення розмови, додає впевненості в житті, формує вміння розслаблятися та відновлювати фізичні сили. Це підтверджує тезу про багатогранності впливу мистецтва на особистість, яка має з ним близький та систематичний контакт [21].

Досить цікавою та неординарною є діяльність студентів у фотостудіях, художньо-творчих майстернях, студіях рукоділля, осередках технічної творчості, таких як радіогуртки, університетське радіо та телебачення. У цьому напрямку працюють осередки культури в університетах Любліна (художня майстерня та студентська галерея) та Лодзі (студентська інтернет-газета «Serwus»). У Познаньському університеті функціонують клуб радіолюбителів «SP 3 PKL» та університетська кіностудія, яка є однією з небагатьох в Польщі, що мають власні професійні та самодіяльні програми на польському телебаченні (TVP-3). В Опольському університеті працюють художні студії за такими напрямками: графіті, рукоділля (вишивка), живопис та графіка, фотомистецтво. У Шльонському університеті діють літературна студія, фотостудія, університетське радіо «Egida». У Торуньському університеті ім. Миколая Коперніка – Інтернет-телебачення та студентське радіо «Sfera»; у Гданську – Студентська фотоагенція.

У сучасних університетах Польщі функціонування радіостанцій вже стало невід’ємним елементом університетського культурного середовища. У 2003 році

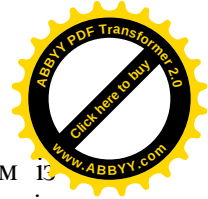
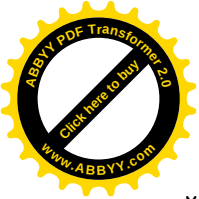

Головні редактори найбільш відомих університетських радіостанцій склали угоду «Polskie Rozgłośnie Akademickie», метою якої є інтеграція університетських станцій, загальна програмна та комерційна стратегія.

У Гданському університеті функціонують кіноклуби та дискусійні клуби, наприклад, дискусійний кіноклуб «Miłość Blondynki». Жанр кіномистецтва привертає й увагу організаторів університетських та міжнародних фестивалів: Міжнародні дні документального кіно «Rozstaje Eurory» у Люблінському UMCS; Міжнародний кінофестиваль «Etiuda», фестиваль історичних фільмів, фестиваль класичного кіно «Classic Film Festival» у Варшавському університеті; Міжнародний кінофестиваль «MFF Etiuda&Anima» у Ягеллонському університеті [3].

Необхідною умовою активної участі студентів у діяльності університетських осередків культури є реалізація творчого потенціалу та демонстрація особистих талантів та здібностей. Зазначимо, що польські студенти мають безліч можливостей для самореалізації у процесі виступів на різноманітних мистецьких конкурсах та фестивалях, серед яких: Польський республіканський фестиваль-огляд кабаре «РАКА», Міжнародний фольклорний фестиваль «Muzyka z Wysp», театральний фестиваль «Зимові конфронтації кабаретові».

Найпопулярнішою та найбільш поширеною формою проведення заходів є фестивалі студентської культури. Кожне університетське місто має своє «...alia» (Juwenalia, Kozienalia, Medykalia, ...) Вони відбуваються в основному в травні або червні. Як правило, то є декількаденні презентації різних артистичних форм, які супроводжуються великими музичними концертами за участі зірок польської сцени. Організацію цих заходів в основному беруть на себе органи студентського самоврядування.

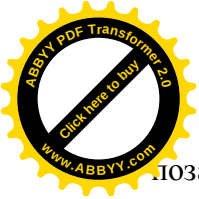
Студентські Дні Культури «Kozienalia» є одним із найпопулярніших культурних заходів серед жителів Любліна. «Kozienalii» – студентське свято в академічному містечку, яке збирає велику кількість слухачів, триває близько тижня зі щоденними культурно-мистецькими заходами: концертами музичних колективів, театральними спектаклями, кінематографічними вечорами, ярмарками книжок, виставками художніх робіт, фотографіями, спортивними турнірами тощо.

На звання найбільш альтернативного заходу організованого УЦК «Chatka Żaka» в Любліні претендує студентський фестиваль «ZdaErzenia». Десятки вистав, концертів, виставок, майстерень, показів, лекцій мають на меті заохочення глядачів до активної діяльності, визволення в них бажання співучасті.

3.2. Використання досвіду діяльності університетських осередків культури Польщі у вітчизняних вишах

Аналіз діяльності УОК у польських університетах довів, що у структурі кожного університету функціонують різноманітні за видами та напрямками діяльності, жанровою спрямованістю, способами підпорядкування осередки культури. Найбільшого поширення набули в університетах Польщі артистичні осередки: аматорські творчі колективи (хори, хореографічні ансамблі, оркестри, музичні колективи), студентські театри та «кабаре», клуби за інтересами (джаз-клуби, музичні клуби, клуби документального та аматорського кіно), творчі художні майстерні живопису та скульптури, студентські кіно- та радіостудії.

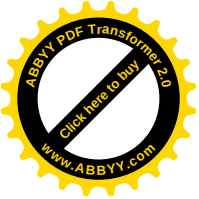
Польські університети активно співпрацюють з університетами інших країн у навчальній та

дознавчальній сфері, про що свідчить участь студентів у програмах міжнародних обмінів, міжнародних фестивалів та конкурсах, літніх таборах тощо, які організують університети, міжнародні організації, у тому числі – студентські. У порівняльному контексті зазначимо, що в університетах України теж існує подібна практика, але вона ще не набула значного поширення. Особливо це стосується університетів, які знаходяться у невеликих містах України, і зумовлюється неналежним рівнем інформаційного висвітлення подібних можливостей, відсутністю фінансування освітніх програм і заходів та деякою мірою – пасивністю самих студентів щодо пошуку та реалізації відповідних перспектив.

Діяльність університетських осередків культури в Польщі тісно пов'язана з діяльністю студентського самоврядування та інших студентських організацій, під патронатом яких працюють деякі студентські колективи. Органи студентського самоврядування є також організаторами більшості студентських культурно-мистецьких заходів. Студентське самоврядування в польських університетах має значні фінансові можливості для забезпечення діяльності культурної сфери, отримуючи кошти від проведення платних заходів, надання платних послуг, оренди приміщень та спонсорських надходжень.

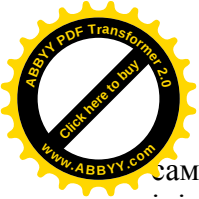
Характерною рисою діяльності осередків культури в польських університетах є збереження традицій національної культури і мистецтва (хори, ансамблі народного танцю, оркестри народних інструментів, театральні колективи тощо), традицій студентської культури (проведення студентських фестивалів, балів, тематичних вечірок), поряд з чим активно розвиваються напрями сучасного мистецтва (перфоменс, хепенінг, графіті тощо), які втілюються в діяльності альтернативних творчих колективів.

Для детального розгляду можливостей впровадження зарубіжного досвіду діяльності університетських осередків культури у практику українських університетів ми пропонуємо: *на європейському рівні* – активізувати співпрацю українських студентських організацій, які опікуються розвитком студентської культури з європейськими студентськими організаціями та осередками культури іноземних університетів; спрямовувати діяльність УОК на міжкультурне виховання та сприяння розвитку міжнародних зв'язків шляхом участі у програмах культурних обмінів, міжнародних мистецьких фестивалів і конкурсах; організовувати та брати участь у загальноєвропейських студентських культурно-дозвіллевих заходах, які сприяють створенню загальноєвропейського культурно-дозвіллевого простору, інтернаціоналізації дозвілля.

Рекомендації, які ми пропонуємо реалізувати *на державному рівні стосуються* розроблення загальнонаціональних культурно-освітніх програм для університетів щодо розвитку національної культури, виховання патріота своєї країни, вдосконалення творчих здібностей та розвитку загальної культури студентської молоді в умовах діяльності УОК; активізація співпраці з органами державної влади щодо їх підтримки студентських культурних проєктів та університетського аматорського руху.

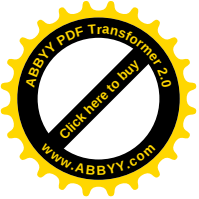
На інституційному рівні ми пропонуємо створення в університетах комплексних багатофункціональних Центрів культури, до складу яких входять аматорські мистецькі колективи, студентські творчі об'єднання, клуби за інтересами (культурно-мистецькі, технічні, спортивні тощо); створення в університетських осередках культури сприятливих умов для гармонійного розвитку особистості студента; підвищення ролі органів студентського

самоврядування в організації діяльності УОК; підтримка ініціативи студентської молоді щодо розвитку альтернативних напрямів культурно-мистецької діяльності; підсилення мотивації студентів до участі в культурі з огляду на їх інтереси, уподобання, рівень творчих здібностей та бюджет часу; впровадження нових форм та методів діяльності УОК з урахуванням сучасних тенденцій розвитку культури та нових можливостей фінансування діяльності УОК; забезпечення університетських осередків культури високо кваліфікованими кадрами.

Рекомендації щодо модернізації діяльності університетських центрів культури були впроваджені нами у практику позанавчальних підрозділів Сумського державного університету, де до 2010 року функціонував студентський клуб та відділ позанавчальної роботи. У процесі реорганізації діяльності студентського клубу його було перетворено в Культурно-мистецький центр Сумського державного університету.

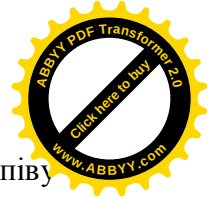
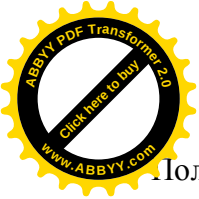
Серед основних завдань Культурно-мистецького центру виокремлено: створення культурно-мистецького середовища в університеті; сприяння розвитку міжкультурних відносин між студентами різних національностей; художньо-естетичне, духовне, моральне, патріотичне виховання студентів та школярів, формування їх ціннісних орієнтацій та загальної культури; створення умов для розвитку творчих здібностей та культурної активності молоді, а також забезпечення її творчої реалізації; сприяння розвитку пізнавальної активності молоді, залучення студентів та школярів до інтелектуальної діяльності; організація змістовного дозвілля студентів, аспірантів, викладачів та співробітників університету, а також школярів міста.

Серед основних напрямів діяльності Культурно-мистецького центру виокремлено: мистецьку діяльність (концерти, шоу-програми, літературні читання, музично-поетичні та літературно-музичні вечори, творчі зустрічі, кінопокази, театральні вистави, робота гуртків, творчих студій та клубів за інтересами); інтелектуально-пізнавальну діяльність (діяльність інтелектуального клубу СумДУ «Інтелект», співпраця з бібліотекою, інтелектуальні турніри, тренінги, ігри «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг»); просвітницьку діяльність; музейнк та виставкову діяльність; соціальну діяльність (робота психологічної служби, благодійні акції); методичну діяльність; виховну діяльність; профорієнтаційну діяльність; організаційну діяльність.

До складу Культурно-мистецького центру увійшли студентський клуб як організаційна структура, що забезпечує організаційно-методичну складову діяльності, групу технічного забезпечення (звукорежисери, інженери по світлу, студія звукозапису), колективи художньої самодіяльності, які були об'єднані у творчі студії за жанровою спрямованістю (вокально-інструментальні, хореографічні, театральні-постановчі).

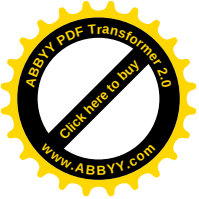
До вокально-інструментальної студії увійшли: вокальна студія (колектив солістів-вокалістів, жіночий та чоловічий ансамблі), інструментальний ансамбль та студентські рок-гурти. Репертуар вокальних колективів складають в основному твори популярної музики, що зумовлено необхідністю задоволення потреб студентів, але, з огляду на досвід польських колег та, враховуючи виховний потенціал високого мистецтва та цінностей світової культури, до репертуару включаються твори композиторів-класиків, які здебільшого подаються у сучасній обробці для зацікавлення студентської аудиторії, а також народні та релігійні пісні. З огляду на досвід

Польщі, де зберігаються класичні традиції хорового співу та, враховуючи виховний вплив класичної хорової музики, керівники вокальних колективів у деяких виступах об'єднують чоловічий та жіночий вокальний ансамбль, утворюючи камерний хор і включають до виступу колективів класичні твори та обробки народних пісень.

Інструментальний ансамбль СумДУ від інших колективів відрізняється не лише особливим художньо-естетичним підходом до музичної діяльності, а і своєю мультикультурністю. Колектив включає три групи учасників, дві з яких складаються з іноземних студентів – представників Кенії, Замбії, Танзанії, Туркменістану, Узбекистану, Гани, Іраку, Камеруну, Нігерії, Уганди. Більшість учасників колективу грають не лише на звичних для українського слухача інструментах, але й використовують у виступах національні інструменти, наприклад африканські барабани, струнні інструменти східних країн, тощо. Репертуар колективу відрізняється багатогранністю музичних стилів і образів. У створених учасниками колективу музичних попурі звучать народні мотиви різних країн світу, популярна музика радянських композиторів, відома представникам багатьох країн, українська популярна і народна музика, фрагменти всесвітньо відомих класичних творів.

Хореографічна студія Культурно-мистецького центру СумДУ включає 5 студентських танцювальних колективів: театр танцю «Феєрія», ансамбль народного танцю, ансамбль бального танцю, ансамбль сучасного танцю, ансамбль східного танцю. Цікавою, на нашу думку, є діяльність театру танцю «Феєрія», репертуар якого включає класичні народні танці, стилізацію народних танців, тематичні хореографічні картинки, де використовуються не лише хореографічна, але і акторська техніка, зокрема пантоміма.

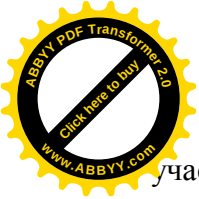
Значного поширення набули хореографічні колективи сучасного спрямування, до репертуару яких входять танцювальні композиції у стилі хіп-хоп, брейк-данс, фрістайл, джаз-модерн тощо. Не втрачають популярності колективи бального та естрадного танців, з'явився колектив східного танцю.

До колективів театральної студії увійшли гуртки театрального мистецтва (драматичний та студентський театр естрадних мініатюр), гурток художнього читання, гурток дизайну сценічного костюму та гурток сценічного візажу і зачіски, що забезпечує комплексну організацію культурно-мистецьких заходів.

До репертуару театральних колективів включені уривки із класичних драматичних творів, твори сучасних українських драматургів, сатиричні мініатюри, гумористичні сценки, скетчі тощо.

Цікавою та нетрадиційною є діяльність «Клубу історичної реконструкції», учасники якого вивчають світову історію, культуру, мистецтво ведення лицарських поєдинків, самостійно виготовляють костюми, макети штандартів лицарських орденів та зброї, знайомляться з музичними творами середньовіччя, які використовуються під час демонстрації своєрідного спектаклю-поєдинку. На розсуд глядачів виносяться бойове мистецтво воїнів, знання звичаїв, традицій та музичного мистецтва світової культури. Учасники «Клубу історичної реконструкції» неодноразово брали участь у всеукраїнських та міжнародних фестивалях, а також є співорганізаторами фестивалю історичної реконструкції «Стара фортеця», що проходить у м. Тростянець Сумської області на території історичної пам'ятки Сумщини – у Круглому дворі.

Культурно-мистецький центр спільно з Департаментом міжнародної освіти та спортивним клубом співпрацює зі студентами-іноземцями, організовуючи за їх

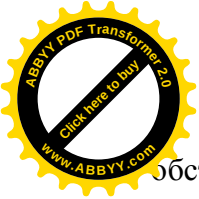

участю загальноуніверситетські заходи, тематичні вечори, вечори відпочинку, конкурси, розважальні заходи, урочистості до національних свят, наприклад «День Незалежності», «Навруз» тощо.

Проводяться конкурси та фестивалі, наприклад «Фестиваль культури іноземних студентів СумДУ», де студенти-іноземці мають можливість представити національні костюми, прапори, блюда національної кухні, національні пісні, музику, танці, а також виконати українські музичні та літературні твори. Традиційним для СумДУ став міжнародний фестиваль студентської самодіяльної творчості «Слобожанська осінь» за участі студентів вишів Сумської області та представників студентства Курської та Белгородської областей.

Вагомого значення у діяльності університетських осередків культури набули на сучасному етапі органи студентського самоврядування та студентські організації. З огляду на досвід Польщі для активізації студентського самоврядування у сфері культури ми запропонували і створили на факультетах СумДУ експериментальні студентські творчі студії, діяльність яких спрямована на організацію гурткової роботи на факультетах, проведення культурно-освітніх заходів для студентів та аспірантів, підтримку талановитої молоді.

Керівниками студій є студенти-активісти, які опікуються розвитком талантів студентів молодших курсів, залучають їх до активної діяльності у процесі підготовки заходів, ініціюють проведення заходів, у тому числі альтернативних. Так, наприклад, студентський актив провів серію музично-поетичних заходів під назвою «Квартирник» і «Тролейбусник», які яскраво характеризують самобутність студентської культури. Під час заходу «Квартирника» студенти, зібравшись у приміщенні студентського клубу-кафе створили

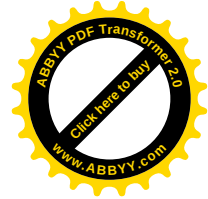
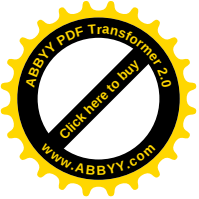
Обстановку квартири і за сценарієм «господар» квартири приймав гостей, кожен з яких демонстрував свої творчі здібності, граючи на гітарі, декламуючи вірші та виконуючи сучасні й народні пісні.

Ідея «Тролейбусника» виникла у зв'язку з бажанням студентів прорекламувати свій навчальний заклад і розповісти місту про свою відданість рідній альма-матер. Студенти прикрасили тролейбус речами із символікою університету, яскравими повітряними кульками і вирушили у подорож по місту зі студентськими піснями, які лунали із вікон тролейбуса. Цей захід отримав широкий резонанс у місті як культурно-мистецька подія альтернативного спрямування.

Діяльність Культурно-мистецького центру Сумського державного університету спрямована на створення сприятливого культурного середовища для розвитку кращих якостей особистості та вдосконалення здібностей студентів; забезпечення рівних умов щодо участі у культурній діяльності для українських та іноземних студентів; активізацію співпраці з органами студентського самоврядування та студентськими організаціями, які опікуються культурною діяльністю студентів; збереження національної культури й примноження традицій університету та студентської культури.

Питання для обговорення

1. Чим відрізняється діяльність університетських осередків культури в Польщі та Україні?
2. Чи доцільним є використання досвіду діяльності осередків культури польських університетів у практиці вітчизняних вишів?
3. Які форми діяльності є найбільш прийнятними для впровадження в українських університетах?

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Белова Л. О. Виховна система ВНЗ : питання теорії та практики / Л. О. Белова. – Харків : Видавництво НАУ, 2004. – 264 с.

2. Бондаренко О. О. Виховні системи університетів Польщі та України : компаративний аналіз / О. О. Бондаренко // Наукові пошуки : зб. наук. пр. молодих дослідників, присвячений 85-річчю Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка / ред. кол.: А. А. Сбруєва (гол. ред.) [та ін.]. – Суми : СумДПУ, 2009. – С. 79-85.

3. Бондаренко О. О. Діяльність університетських осередків культури у сучасній Польщі / О. О. Бондаренко // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. – К. : КІМ, 2009. – С. 328-335.

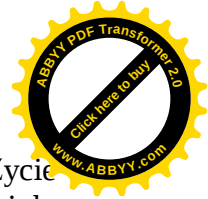
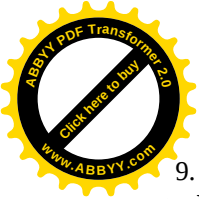
4. Зязюн Л. Артистичне виховання учнів у навчальних закладах Франції : зб. наук. праць / Л. Зязюн – К. ; Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2003. – Вип. II. – С. 117-133.

5. Міжкультурна освіта. Порадник для вчителя. / [редактор перекладу: Олена Гарцула]. – Бялисток : Видавництво «Ортдрук», 2008. – 176 с.

6. Ніколаї Г. Ю. Розвиток музично-педагогічної освіти в Польщі (XX століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Галина Юріївна Ніколаї. – К., 2008. – 402 с.

7. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька / Оксана Петрівна Рудницька. — Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2005. – 360 с.

8. Ягупов В. В. Педагогіка / Василь Васильович Ягупов : навчальний посібник. – К. : Либідь, 2003. – 560 с.

9. Biziuk M. Co nam w duszy grało?/ M. Biziuk // Życie studenckie na Politechnice Gdańskiej ; red. wydaw. M. Biziuk. – Gdańsk : Politechnika Gdańska : Stowarzyszenie Absolwentów Politechniki Gdańskiej, 2005. – S. 325-335.

10. Gagacka M. Czas wolny studentów – preferencje i uwarunkowania / M. Gagacka // Czas wolny: uwarunkowania społeczno-ekonomiczne i przyrodnicze : zbiór studiów ; pod red.: Kazimierza Ciżkowicza i Marzeny Sobczak. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2007. – S. 121-132

11. Gajda J. Pedagogika kultury – optymalną szansą ratowania zagrożonych wartości humanistycznych / J. Gajda // Pedagogika kultury : historyczne osiągnięcia, współczesne kontrowersje wokół edukacji kulturalnej, perspektywy rozwoju / pod red. J. Gajdy. – Lublin : Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. – S. 37-50.

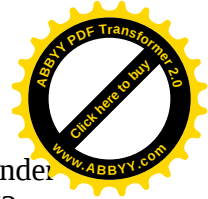
12. Gołaszewka M. W. poszukiwaniu porządku świata / M. Gołaszewka. – Warszawa : Nasza Księgarnia, 1987. – 325 s.

13. Grad J. Kulturowe wyznaczniki świadomości europejskiej / J. Grad // Kultura i edukacja wobec idei europejskości ; pod red. A. Pluty. – Częstochowa : WSP, 2003. – S. 11-18.

14. Horbowski A. Edukacja kulturalna jako system działań społeczno-wychowawczych / A. Horbowski. – Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe Fosze, 2000. – 215 s.

15. Jankowski Dz. Wychowawcze perspektywy działalności kulturalno-oświatowej / Jankowski Dz. – Poznań : Wydawnictwo naukowe UAM, 1988. – 142 s.

16. Kaczor A. Pedagogika kultury w ujęciu Jana Pawła II / A. Kaczor // Pedagogika kultury : historyczne osiągnięcia, współczesne kontrowersje wokół edukacji kulturalnej, perspektywy rozwoju / pod red. J. Gajdy. – Lublin : Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. – S. 79-88.

17.Kamiński A. Funkcje pedagogiki społecznej /Aleksander Kamiński. – Warszawa : Państw. Wydawn. Nauk., 1972. – 347s.

18.Kozłowska A. Wielokulturowość a model nauczyciela w integrującej się Europie / A. Kozłowska // Kultura i edukacja wobec idei europejskości / pod red. A. Pluty. – Częstochowa : WSP, 2003. – S. 137-143.

19.Nalaskowski A. Rozwój i funkcje teatru studenckiego w Polsce w latach 1945–1980 / A. Nalaskowski // Problemy badania i rozwijania aktywności kulturalnej studentów / pod red.: Edwarda Hajduka, Wojciecha Sroczyńskiego. – Zielona Góra : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1988. – S. 143-163.

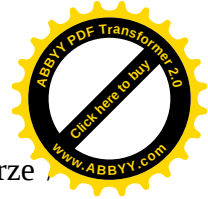
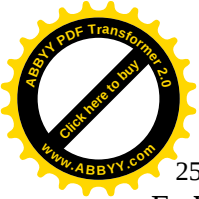
20.Okoń W. Nowy Słownik Pedagogiczny / Wincenty Okoń. – Warszawa : Wyd. Akademickie «Żak», 1998. – 467 s.

21.Semków J. Kultura studencka w życiu uczelni: rola uniwersyteckich zespołów chóralnych, instrumentalnych i tanecznych / Jerzy Semków. – Wrocław : Wydaw. Uniw. Wrocławskiego, 1990. – 227 s.

22.Szuman S. Pochwała dyletantów: rzecz o znaczeniu samorodnej twórczości w wychowaniu estetycznym społeczeństwa / S. Szuman. – Warszawa : Instytut Wydawniczy «Sztuka», 1947. – 60 s.

23.Turos L. Autokreacja w czasie wolnym / L. Turos // Czas wolny: uwarunkowania społeczno-ekonomiczne i przyrodnicze : zbiór studiów / pod red.: Kazimierza Ciżkowicza i Marzeny Sobczak. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki, 2007. – S. 51-59.

24.Urban O. Kategoria tożsamości zbiorowej a problem wykształcania się nowej tożsamości Polaka i Europejczyka / O. Urban // Kultura i edukacja wobec idei europejskości / pod red. Andrzeja Pluty. – Częstochowa : WSP, 2003. – S. 55-65.

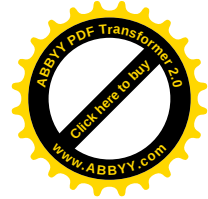
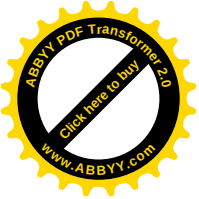
25. Wnuk-Lipińska E. Uczestnictwo studentów w kulturze / E. Wnuk-Lipińska. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981. – 196 s.

26. Wojnar I. Teoria wychowania estetycznego : zarys problematyki / I. Wojnar. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980. – 297 s.

27. Wojnar I. Trwała obecność pedagogiki kultury / Irena Wojnar // Pedagogika kultury : historyczne osiągnięcia, współczesne kontrowersje wokół edukacji kulturalnej, perspektywy rozwoju / pod red. J. Gajdy. – Lublin : Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 1998. – S.21-35.

28. Wojnar I. Rola sztuki w poznaniu świata / I. Wojnar // Nauka w kulturze ogólnej, cz.I Problemy upowszechniania postawy naukowej / red. tomu : Bogdan Suchodolski, Jerzy Kubin. – Wszechnica Polskiej Akademii Nauk. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1985. – 293 s.

29. Żebrowski J. Społeczeństwo. Kultura. Wychowanie. / Jan Żebrowski. – Płock-Ilawa : Wydaw. Naukowe "Novum", 2003. – 316 s.

Навчальне видання

Бондаренко Ольга Олександрівна

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ
КУЛЬТУРИ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ**

навчально-методичний посібник
для керівників підрозділів з позанавчальної роботи
та органів студентського самоврядування

Суми: СумДПУ, 2011 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск ***А. А. Сбруєва***
Комп'ютерний набір та верстка ***О. О. Бондаренко***

Здано в набір 15.05.2011. Підписано до друку 20.06.2011.

Формат 60х90/16. Ум. друк. арк. 5,3.

Обл.-вид. арк. 3,9.

Тираж 100. Вид. № 83.

Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ
імені А. С. Макаренка

